

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

Express-törvényhozás.

Az urak — és a mi képviselőink mind urak — haza kíváncsoznak a húsz milliós palotából. Únják a dolognak még azt a fajtáját is, a melylyel ott kell győtrődniök. Elvégre az embernek még a semmittevésben is változatosságra van szüksége. Mert az csak nem mehet változatosság számba, hogy ma erről, holnap meg arról az oldalról beszél valaki. Egy magyar honatya agyveleje nem cipősarok, hogy mindig ugyanarról az oldalról koptassák. Mert akár jobbról, akár balról szónokolnak, ez a hallgató honatya agyvelejének mindig csak az egyik oldalát, — a közjogit — járhatja. Így aztán egyoldalúvá lesz a szellem, az agyvelő, mint a varrólány cipelőcskéjének a sarka, melynek mindig csak az egyik felét tapasztják.

De legyünk méltányosak, a vakáció kijár a képviselőnek, akár a diurnum. A szellem igényt tart a pihenőre, még ha oly egyoldalú is, hogy annál egyoldalúbb mértani fogalmat még a geometria se ösmer. S a magyar nemzet lovagias: megadja a képviselőinek, amire azoknak joguk van. És a magyar nemzet szereti önmagát is; s az önmaga iránt való szeretetből is pihenőt ad az uraknak. Rosszabb a helyzet már úgy sem lehet, ha szerte is szélednek.

És az urak menni fognak s a húsz milliós pipatórium üres marad utánuk. Ne essék sérelem a parlament tisztességén, de mi csak pipatóriumot látunk és semmi egyebet abban a márványos palotában. Bejártuk minden zegét-zugát s csak gyufatartókat, hamuszelencéket, meg ruganyos kereveteket találtunk mindenütt. Stílszerűnek láttuk mindezt. Mert annak az osztálynak, mely a nemzetet itt képviseli, évszázados táplálkozás után kell egy hely, ahol kényelemben emésztessen; kiélték a nemzet minden erejét, minden vagyonát s most folyik a fajfentartó elem emésztése. Túlzás lenne ez? Felforgatom évtizedekre visszamenőleg a törvényeket s keresek egy olyan paragrafust, amelyben ami rendiségünk egy morzsát visszaadott volna a népnek abból, amit a maga táplálására kisajtolt belőle. De minek a törvényt nézni? Itt a nép. Ez mutatja, hogy az országban sok törvényhozó s e törvényhozók minden pereputtya megtollasodott, de maga a nép koldussá lett.

Talán magasak igényeink, a mikor egy egész paragrafust keresünk, a mely a nép javára erőforrást jelenthetne? Legyünk szerényebbek s érzjük be egy gondolattal, mely a mi képviselőházunk agyából pattant ki s termékenyítően járta be az országot. A gondolatra ráakadunk. Az egyházpolitikai törvényeknek az lett volna a célja, hogy a széjjeldarabolt nemzet rétegeit összeforraszszák; a kicsi látókörű parlament akkortájt ezt a törvényt úgy magyarázta, hogy az a zsidóságnak adott nemzeti ajándék. A haladás szükséges előfeltételét azonban nem tudta fölismerni benne. Nem magyarázta meg a nemzetnek, mert nem is értett hozzá, hogy a nemzeti kultúra annál erősebben sarjadzik, minél több azon egyéniségek száma, a kik ugyanannak a nemzetnek keretén belül a vérkereszteződést sokféle változatban

elősegítik s ezzel a típusok tömérdek fajtáját megteremtik. A nemzet degenerációjának akarták útját állani ezzel a törvénnyel s ezért rombolták le a korlátokat, melyek a típusok keveredését hátráltatták. Egy családot akartak csinálni az egész nemzetből, friss vért, friss szellemet akartak átömlesztetni azokba a degenerált családokba, rétegekbe, melyek a régi törvények kényszere alatt csak a maguk vallásának keretén belül tarthatták fenn fajukat s így mindig csak ugyanazokat a típusokat váltották ki magukból, mint a régi Ptolomeuszok, a kik saját lánytestvéreikkel léptek házasságra, minek következménye az lett, hogy az ötödik generáció után elcsenevészedtek, kipusztultak.

De ezt a gondolatot nem tudták átvinni az életbe. Exkluzívek maradtak, hogy a befolyás, a vagyon ne oszoljon több felé. Inkább degenerálódnak s kirekesztik magukat az egészséges nemzeti kultúra munkájából, de a kényelmet, a pipatóriumot nem adják fel.

Lehet, hogy még mindig nagyok az igényeink, a mikor egy nagy gondolat bölcsőjét keressük a parlamentben. Értjük be hát egy ötlettel, egy új szóval, melyet ők, a hazaurai esztergályoztak. Az eredmény itt nem kevésbé elszomorító. Mert a hogy a magyar képviselőházi beszédekben a szavak gazdagságát keresem — eltekintve néhány kivételes elmétől, a kik a genie szótárával rendelkeznek — nem jutok tovább az ezredik szónál. Ekkora szógazdagsággal pedig akármelyik napszámos csoport rendelkezik, hogy a maga gondolatait kifejezze. Ugyanaz a tárgy, ugyanazok az ötletek vonulnak föl évről-évre. Csak a mondatszerkezetek változnak. Lelket ölő sivárság, agyat bénító szellemi szegénység.

De hatalom, tekintély, befolyás — ez van bőségben.

Hogyan jutottak hozzá? Anglia-, Francia- és Németország nagytudású politikusai nyomorúságos közrendőrök a mi honatyáink mellett. Pedig azok a férfiak még akkor is számot tennének, ha nem volnának törvényhozók. De ugyan micsodák lehetnének a mi törpe óriásaink, ha a parlament nem adna nekik tekintélyt? Elnézem őket s azon elmélkedem, hogy ezek az emberek egy igazi kulturállamban hogyan tudnának megélni? S megállapítom magamban, hogy igazi kulturállamban a fizikai munka elég jól jövedelmez. Tekintve pedig, hogy ezek az urak közül többen elég szép termetűek, valamiképpen csak megélnének, ha megesnék a csoda, hogy Magyarország rövidesen ily igaz kulturállammá avanzsálna. De ettől nem kell tartanunk. A magyar képviselőház gondoskodik róla, hogy a kultúra ne emelkedjék oly rohamosan, hogy honatyáink 90 százaléka kénytelen legyen fizikai munkával kenyerét keresni.

Hát emészszenek csak nyugodtan a pipatóriumban. Négy-öt óra a belügyi tárcának, ugyanannyi a kereskedelminek, meg az igazságügyinek s mehetnek. A megélhetés feltételeit így hamarosan megszavazták önmaguknak s nyugodtan szerte széledhetnek. Az uralkodó-osztály, a mely maga az osztályállam, megkapta a magáét. S a nemzet? A nép? Eh, kérem, mi köze a parlamentnek a néphez! A fajfentartó elem valamikor a kényelmes élet kedvéért a királyokat cserélgette. Ma még telik annyi a népből, hogy a régi kényelem meg ne zavartassék. Mihelyt nem telik erre, nemzetet cserélnek.

L y n k e u s z.

Politikai divatok.

A pápa pere.

Laval püspöke: Gray és Dijon püspöke: Le Nordez, mindketten bizonyáru krisztusi lelkületű és jámbor pásztorai híveiknek: lettek a kifürkészhetetlen Gondviselés által kiszemelve arra a mindenkép hálátlan szerepre, hogy jó katolikus létükre a Szent Atyával kell összeütközésbe jönniök az államnak tartozó kötelességek teljesítése közben, mialatt fejük felett az egyházi átok villámcsapásai dörrennek meg. Szeretjük a tragikum magaslatán, a hová a magunkfajta ember bánatos fejcsóválással néz fel: annyi baja van az Embernek e Földön, miért kellett azt még egyházakkal és dogmákkal boldogítani? Van valaki, akinek semmi esetre sincs rá szüksége s ez a valaki: az Isten.

Mégis, Laval és Dijon püspökeit mi készteni, hogy szembeálljon az olasz klérus évezredes világhatalmával? E kérdéssel a dolog lényegét érintettük. Mindenki érzi, hogy a két püspök bizonyára nem a hibben való megcsökkenés miatt száll szembe a Vatikán villámaival, hanem, hogy erős francia nemzeti érzés és a gallikánizmus hagyományai lelkesítik őket arra, hogy megmaradjanak engedetlenségükben a Szentszék ellenében. Laval főpásztor keserűen panaszolja, hogy a pápai államtitkár: ez a fiatal s így már sok galibát csinált Merry del Val (ez a név a világtörténelemé) olaszul írt neki és egyszerre lehull a lepel a nemzeti antagonizmusról, amely az egyetemes Egyház kebelében is megvan és meglesz, valaméddig az olasz klérus rettentő túlhatalma a Szent-kollégiumban fentartatik. VI. Adorján óta nem ült más bibornok a

pápai széken, mint olasz és a kardinálisok erős többsége itáliai: ki hiheti még, hogy ezt az állapotot, az Egyháznak mai, valóban az egész Földre kiterjedő volta mellett, fentartani lehet?

Ama két engedetlen, átoksujtotta püspök nem szól erről, de bizonyos, hogy ez a lényeg. Az egyetemes és nemzeti egyházak rég elintézettnek vélt történelmi ellentéte ébred új életre, valamint számos más, rég elintézettnek vélt kérdés egyszerre ismét előbukkan ebben az átmeneti korban, amelyben úgy látszik, előlről kell megküzdenünk évszázadok egymásután lezajlott eszmeharcait. Mi a pápaság ma? Az olasz klérus világuralma; világuralma egy oligarchiának, amely önmagát folyton kiegészíti, a hol a hatalom örökségéből a születés jogcíme ki van zárva, s az az előnye van a monarchiák fölött, hogy itt gyermekek is kerülhetnek trónra, de a római oligarchia csak férfiakat vesz be a hatalom birtokába. Az egyik oldalon vannak a világ katolikusainak legkülönbélebb nemzetiségű százmilliói, a nyáj, a másik oldalon néhány olasz pap, a vezetők: és ez így tart századok óta. A nemzetiségi érzésnek ez a lenyügzése azonban, mint minden erőszakolt lelkiállapot, nem tarthat örökké: ki kell törnie az elfojtott érzéseknek, fel kell pattanni a lenyomott rúgónak és az Egyetemes, de valójában olasz Egyház síma tótükrét a nemzeti eszme hullámai törnek ezer darabra. Ki ne érezné, hogy a római Egyház, a pápaság válságba jutott, mert megcsontosodott abban a szűk olasz oligarchikus szervezetben, amely egyenes ellentéte az Egyház egyetemes rendeltetésének?

Rosznak az idők is. A porosz kulturharc más viszonyok közt folyt le. Bismarck nem szívesen engedett a szabadelvű elemek nyomásának s a mikor ismét módjában volt liberális barátaitól megszabadulni, szívesen kötött békét a pápasággal, amelyben szintén conservatív hatalmat s így természetes szövetségest ösmert föl a szocializmussal szemben. Ez az egyik. Azután meg a német kulturharcban nem a püspökök állottak a kormány mellett a pápasággal szemben, ott a főpapok az állammal szemben tagadták meg az engedelmisséget,

a pápaság katonái voltak a kormányokkal szemben. Ez a másik.

Mind a kettő óriásivá teszi a különbséget. A francia kormány gyeplői egy Combes kezében vannak, a kinek fő-támaszai ép a szociálisták s a ki nem nyomásnak enged, hanem élete programját tölti be, midőn a végsőkig viszi a harcot Rómával és kiépíti a teljesen felekezeti nélkül való államot, a melyben ha valaki biztosítani akarja magát az örök üdvösségre, tegye azt, de ne az állam költségén. Ez az ember nem köt békét, csak teljes győzelem után. S ki áll vele szembe? A gallikánizmus hullámai által csapdosott, saját kebelében bomladó papi oligarchia, a melynek átkai Laval és Dijon püspökeinek sem imponálnak. A római vezérkar még mindig fényes, előkelő és villámait évszázadok rutinjával szórja, de hol vannak a katonák?

A francia világi papság nem lesz ennek a hadseregnek a zöme: Laval és Dijon a bizonyítékok. De van még egy hatalmas tartalék, az igaz: a szerzetes rendek s legelől a jezsuiták, a kik az Egyház egyetemességének legerősebb támaszai. Csakhogy ezt a hadsereget ép most verték meg előbb Waldek-Rousseau és utána még inkább Combes, akivel, úgy látszik, nem bír a világ legszívósabb hadviselő fele: a Jézus-rend sem, amelynek pedig meg van az az előnye, a mi a római udvarnál hiányzik: a valódi nemzetköziség, az igazi egyetemesség.

Combesnak határozott szerencséje van. Most, a mikor az utolsó lépést akarja megtenni a szakításhoz, harcba viheti a gallikán nemzeti érzést az Egyetemesként fellépő olasz egyházi oligarchia ellen s ez megbecsülhetetlen előny. A német kulturharc politikai küzdelem volt a protestáns, de konzervatív porosz állam és a római kuria között; a francia kulturharc a radikális szabadelvűség nemzeti harca az olasz klerus ellen. XIII. Leó politikája, a békés, mindennel kibékülő és kiegyező politika most nyeri fényes beigazolását: a pápaság nem vívhat csatát, de ezt nem szabad senkinek sem megtudni. A világuralmi posznak soha olyan remek személyesítője nem lesz, mint volt XIII. Leó. Mindenben és min-

denkivel kiegyezett és azt hitted, hogy ő a világ teljhatalmú diktátora. Pedig nem volt az, csak egy okos és még inkább ügyes olasz, akinek akarata szerint történt minden, mert ő mindenhez adta — az akaratát, de ezt oly bámulatra méltó diplomáciával tette, a melylyel egyedül lehet fentartani a pápaság viláгурalmi fictióját.

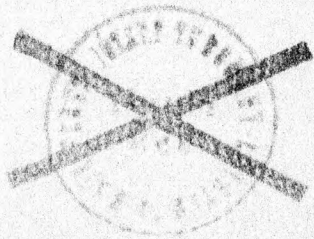
Valóságok fentartásához nem kell művészet; fictiók fentartásához a szellemi erők tökélye szükséges. Fiatal és tüzes Merry del Val (ez a név, mint mondám, a világtörténelemé) magad is a XIII. Leó mesteri politikájának áldozata, nem szabad mondanom, hogy dupe-je vagy: elkápráztattak az ő mesteri allurejei s midőn kezébe kaptad az egyház mennyköveit, azt hitted, mert XIII. Leó elhitette veled és a világgal, hogy azok csakugyan ölnek; pedig azokban nem volt egyéb, mint a mit a dicsőült pápa beléadott: saját szellemi ereje, az pedig vele együtt sírbaszállott.

Ez a dupiroztatás: a Merry del Val és X. Pius tragikum. Puzsyna biboros, aki megakadályozta a Rampolla, a XIII. Leó folytatásának megválasztását, vajjon nem érez-e némi lelkifurdalást?

Hiába minden: les dieux s'en vont, és Franciaország megállíthatlanul válik az egyháztól. A kulturtörténelem új fázisba lép.

Dr. Jacobi Andor.

KÖNIGSBERG. A königsbergi bölcs után a königsbergi per. Königsberg egyszer már híressé lett azért, mert ott született Kant; újabbi hírnevét annak a pernek köszönheti, a mely az orosz cár emberfeletti hatalmának embertelen eszközeit, az orosz kormányzók vérforraló vadságát, a vad hordáknak a világosságtól való irtózatát mutatta be kegyetlen élethűséggel. Ha egy bűnperről van szó, a melyben — és mindegyikben — embereknek tisztessége, becsülete, szabadsága s élete forog kockán: az eljárás alapjául oly cselekménynek kell szolgálnia, a mely a művelt népeknek tisztult elveken alapuló felfogása szerint jogsérelmet idézett elő. Mi keltette életre azonban a königsbergi pert? Az abszolutizmus féktelensége, az orosz cézári öntudat gögje, a sötétség makacs elbizakodottsága, a mely idegen állampolgároknak sem akarja megengedni azt, hogy elnyomott orosz embertársaik sorsán nyiltan, vagy titokban keseregjenek; hogy sóhajtsanak e páriákért, a kiknek otthon egy-egy sóhajért korbácsütések járnak ki. Az orosz cári birodalom nem tudta elviselni a gondolatot, hogy idegen földön idegen állampolgárok az általuk nem értett orosz nyelven irt röpiratokat akartak eljuttatni az orosz rabszolgákhoz; vak botorságukban azt hitték, hogy ha már az orosz alattvalóknak nem szabad jajgatni és üvölni: hogyan lehet azt megengedni idegennek — nem hogy jajgasson és üvöltsön, hanem hogy együttérezzen a szenvedőkkel? Ők már nem a cselekedetekért, hanem az érzelmekért is büntetni akarnak és az orosz követ feljelentést tett a német bíróságnál az orosz cár, mint uralkodó ellen irányuló felség- és külön a cár személye ellen szóló cársértés és titkos szövetkezés miatt. A német kormány elvállalta a vádat — courtoisieből. Mikor emberek bőréről van szó: akkor finom diplomaták udvariassági aktust

játszanak végig élő, sőt mit bánják ők, ha holttesten keresztül. Az alkotmányos állam így siet segítségére az absolut monarchiának, a junker így jár kezére a kozáknak, Bülov, a világi charmeur így ölelkezik Pobjedonosceffel, a szent szinódus fejével, aki lerombolt minden szentséget, amelyhez valaha az emberség fogalma fűződött. És a német császárság jelmondatával »viribus unitis« így egyesültek ők, hogy üssenek egyet — a szocialistákon. Mert a diplomácia rejtélyes hálózatában a düh és a bosszú-érzet fonala gombolyodott össze s vakon, primitív módra, hazug adatokkal épült fel a vád a szocialisták ellen. A városban, hol a »tisza ész« bölcseje ringott, így rendeztek egy pert, amely a tisztátalan, eszeveszett gazságok áradatát lökte ki a fórumra. És hazugság az is, hogy ez az ügy a szocialisták ügye. Lefoglalhatja egy párt magának az egész emberiség ügyét? Szocialista kérdés az, hogy Oroszország diplomatáinak hivatalos tudomása volt a balkán-bérgyilkosságokról, sőt nemcsak tudtak róla, hanem elősegítették azt? Szocialista-kérdés az, hogy Wahl, a vilnai kormányzó, mikor vasárnapi szórakozást akar magának szerezni, végig korbácsoltatja egy falu népét? Szocialista kérdés az, hogy az orosz követ hivatalos közokiratban hamisan fordít és hazudik mint egy utcasarki kofa? Lehet elviselni bárkinek azt a képtelen tételt, hogy Oroszország alkotmányáért küzdeni forradalmi törekvés, üldözni való gonoszság, a szabadság terrorizmusa? A königsbergi per mind-ezeket az adatokat napfényre hozta, a vádlottak ebben a perben eltörpültek és habár Oroszország felől már alig jöhet meglepő hír: a vad indulatnak, a telhetetlen erőszaknak, az emberi lélek alacsonyságának és gonoszságának ez orgiái, így en masse beállítva, egy alap nélküli per keretében, a közvetlenség izgató hatása alatt s tanuk szájából hallva a

borzalmas részleteket : megdöbbsent, elkeseredetté tesz s lealázó mindenkire, aki levegőt szív e földön.

Nagy Péter orosz cár azt mondta, hogy az oroszok vadállatok, akikből embereket akar nevelni ; ma a helyzet oda alakult, hogy az orosz kormányzók az embereket állatokká, barmokká akarják leszülyeszteni. És a szerencsétlen lények ökölbe szorult kézzel, vérbenforgó szemekkel, de elnémított ajakkal — szenvednek. E szenvedés nem tarthat örökké. A visszafojtott keserűség időnként explodál. E pillanatban érkezik a hír, hogy Plehve minisztert, a háború-párt fejt, a kancsukával dolgozó politikust, az erőszakos uralom gyűlöletes vezérét, a kisenevi mézárulás értelmi szerzőjét, a pénzzel és étellel uzsoráskodó bóhért megölték. A kormányzók kínozzák az alattvalókat ; s az alattvalók felbombázzák a kormányzókat. Plehve főrendőr tizenkedik a sorban, akit a cár uralkodása óta ab alól eltett a terror. Tizenkét holttesten és Isten tudja, még hányan keresztül, vérfürdőkön s kancsukán át egyszer mégis el fog érkezni, mert el nem maradhat és útban van mindig : az igazság napja s a szabadság szelleme, amely megszokta azt, hogy áldozatok hörgése és holtak teteme kíséri bevonulását.

b. e.

Hajnali beszélgetés.

Irta: Szász Zoltán.

Kocsizzunk egy kicsit, szólta a nő s már benn is ült a kocsiban. Én, aki már az alvásra vágytam, kissé bosszúsan mentem utána, de mikor néhány percnyi haladás után a kávéházi légkörtől kiszáradt tüdőmet egyszerre frissítette az üde tavasz-hajnali levegő, belenyugodtam a női szeszély-szülte vállalkozásba. A kocsizás tényleg jól esett, különösen miután elhagyván a ház- és villasorokat kiértünk a ligetbe. Sehol senki: ember csak egy-két hozzánk hasonló kokott vagy kokott-társ, akik vagy gyalog vagy kocsin befelé, a városba igyekeznek. A villák redőnyei csukottak, maguk az épületek olyanok, mint csukottszemű hullák. Egy-egy madár dobja magát ágról-ágra, ez az egyetlen mozgás, állati életnyilvánulás. És mégis ez a hajnali néptelenségű, ez a napfényvel világított holt város nem szomorító, nem leverő, mint gyakran az ember-tömeggel elborított, de sötét, mesterségesen világított éjszakai utca. Mint egy óriási ígéret, mint egy mérhetetlen élet-akkumulátor ragyog fölöttünk a nap s jelenlétével vidámságot, jókedvet, élet-vágyat teremt ott, ahol az emberi életnek még nyoma sincs. Téli, őszi hajnalban nem ismerhetjük ezt az érzést, mert ilyenkor a nap később kel fel, mint az emberi élet. A tavaszutó hajnala azonban bizonyos tekintetben kísérleti bemutatása annak, hogy a nap a legfőbb élet-tényező, az isten, amely egymagában elegendő, hogy élet-kedvet teremtsen ott is, ahol látszólag minden éjszaka és halál.

Mikor mindezeket gondoltam, már visszafelé fordultunk. Ős-Budavára mellett mentünk el, mely kis, éjszakai világítás számára épített bódéival, papir- és ruhafoszlányos környékével, szabálytalan össze-vissza épített arkitekturájával, úgy festett, mint egy óriási kokott, aki az éjszaka fáradalmi után tompa álomba merülve fekszik rendetlen, ruhadarabokkal teleszórt, feldőlt butorokkal telehányt hálósobájában.

A nő, akit úglátszik a városliget e részének hajnali vigasztalansága szintén erre a kokott-hasonlatra vezetett, mélabúsan szólta:

Mégse élet ez. Nem volna okosabb, ha este feküdném s reggel kelnék. Tizenötéves korom óta nem feküdtem le hat előtt.

Én: Tekintve, hogy most vagy negyven éves, most éppen az éjszakázásod huszonötéves évtordulóját ünnepelehetnéd meg.

A nő: Goromba vagy.

Én: Te elég intelligens vagy ahhoz, hogy megbírd ilyen gorombaságokat. Különb a hajnali lefekvés csak nálam ostobaság: neked így kell tenned, mert ez a foglalkozásod.

A nő: Hisz épen ez az. Ez a foglalkozás! Mondhatom neked, ha visszatekintek múltamra, mely pedig selyemben, aranyban, pálmafák alatt, magán-yachtokon, tíszobás lakásokban, tengeri fürdőkön, öngyilkos szerencsétlen és vagyonbukott szerencsés sz erelmesek közt tölt el, valami hallatlan undor fog el. Nem lett volna jobb, ha megmaradok tisztességesnek s megyek minden reggel az irodába, mint ezek a szegény, rossz ruhájú leánykák, akik most reggel álmosan sietnek a munkájuk után? Érdemes volt, hogy azzá lettem, a mi vagyok.

Én: Engedd meg, édes szívem, hogy úgy vigasztaljalak meg, hogy becsmérellek. Érdemes volt, mert te erre születél. Egy ideális társadalom szempontjából azt lehet mondani, hogy senkinek se érdemes kokottá lenni, mivel mint tisztességes nő jobb, okvetlen jobb sor vár reá, a mint hogy egy ilyen ideális társadalom berendezésében nincs is helye a kokottnak. A mai nagyon is nem ideális társadalom szempontjából is helyes a leányok folytonos elriasztása ettől a pályától. Mert valóban csak nagyon kevés kokott éli át életét olyan igézö körülmények közt, mint te: sokkal több rongyokban, hamis ékszerekkel, nagyvárosi körut-fák alatt, piszkos viskókban, durva vendégek és egy még durvább barát társágában éli végig életét. Nyomorogni pedig tisztességesen mindig jobb, mint tisztességtelenül.

A nő: Szerencsétlen, hát te azt hiszed, hogy a tisztességes nőnek valóban örömet szerez az, hogy tisztességes. Faute de mieux, drágám, faute de mieux. Ez a magyarázata az egész erényességnek. Azt hiszed nem látom én, milyen irigykedve néznek engem a tisztességes szép nők, a kik rosszabb ruhában járnak, mint én. A tekintetük ezt mondja: «ha átadnád nekünk az ismeretségedet, a tapasztalataidat és ruháidat, rögtön cserélnénk veled». S különben is miféle beszéd ez a szigorú megkülönböztetés kokott és tisztességes nő között. Nincs egyetlen nő se, aki nem volna egy kissé mind a kettő. Én például nem vagyok tökéletes, tiszta, szeplőtlen

kokott. Akárhányszor barátkozom szerelemből, azaz a lehető legnagyobb mértékben tisztességes vagyok. S viszont van-e olyan nő, aki érdekből, s legyen az akár saját ruhaszámlája, vagy a férje előmenetele által sugalt érdek keresés, egyszer legalább az életben félre nem lépett. Nem, édes, ha máshoz nem, de ehhez értek s mondhatom, hogy minden nő kokott, mert egyszer mindegyik volt legalább kokott, aki pedig egyszer az, általában is az, a miképen, aki egyszer sikkaszt és négyezerszer nem sikkaszt, mégis csak sikkasztó.

Én: Van valami abban, amit mondasz. De úgy ahogy te mondd, nincs igazad. Ha azonban így mondanád, ahogy én mondani fogom, talán közelebb járnál az igazsághoz. Ha nagyon szigorúak vagyunk s prostitúciónak nevezünk minden szerelem nélküli ölelkezést (s szigorúan véve bizony ez is) a mai gazdasági és erkölcsi rend mellett tényleg majdnem minden nő többé kevésbé kokott. Mert a mai erkölcsi rend csak a házasságon belüli szerelmet fogadja el tisztességesnek s a gazdasági rend viszont olyan, hogy a nőnek anyagi létalapja is majdnem kizárólag a házasság, azaz egy férfi által való kitartottság lehet. A leánynak tehát állandóan úgy kell a szívével operálnia, hogy az csak olyan férfiba szeressen bele, aki egyszersmind őt eltartani is hajlandó és képes. Azaz a nemi ösztöneit s egzisztenciális érdekeit egy forrásnál kell kielégítenie. Ha ez sikerül, meg van a szerelmi házasság; ha nem sikerül az érdekházasság vagy a szerelem, házasság nélkül. Az utóbbi sokkal szebb, az előbbi sokkal gyakoribb dolog. Hogy a nők kilenctizedrésze ilyen érdek-házasságot köt, ez bizony tény, még pedig igen szomorú tény. Egyelőre azonban ez nem lehet másképp: eltekintve az emberek vagyonos részétől, mely a vagyontalanhoz képest igen-igen csekély s ahol a hozomány intézménye gyakorivá teszi a férfiak érdek-házasságát s így a férfi-kokottakat, aki különben nem is sejtí magáról, hogy mi, a szabály az, hogy se a nőnek, se a férfinak nincs semmije, s mindketten s még ehhez a gyermekek is a férfi keresményéből élnek. Hiába gondolják az ilyen nagyon is érthető érdek-házasságot kötő nők, hogy a feleség a házi munkával, a gyermekek nevelésével mintegy ellenértéket ad azért a kitartásért, melyben a férfi részesíti. Nincs igazuk: a háziasszony, mint munkás csak cseléd-munkát végez s így csak cseléd, a legjobb esetben házvezetőnői ellátásra volna dolga. A mi neki a feleségarangot, a férfival egyenrangú házastársi dísz megadja, azt nem a házvezetés, hanem a gyermekszülés vagy legalább is az erre való törekvés címén kapja meg. Azaz a házasság, mint

ezt te tudományos könyvekben olvashatnád, ha nem volnál sokkal okosabb, semhogy ilyeneket olvass, két külön nemű egyén szövetkezése a fej fentartás munkájára. Ez a fontos, ez a lényeges a házasságban s nem az, hogy a férj megkeresi a konyhapénzt s az asszony megfőzi neki cserébe az ebédet. S ez a fontos, ez a lényeges dolog, a fejfentartás akkor a egsikeresebb, azaz akkor születnek a legegészségesebb, legéletrevalóbb gyermekek, ha minden ölelkezés fölött a szerelem géniusza lebeg. Ezért kell annak, a kinek a faj, azaz a mi gyermekeink, unokáink és dédunokáinak jólléte a szívében fekszik, azt kívánnia, azt erkölcsi ideállá emelnie, hogy csak szerelmesek házasodjanak. A mint különben ez ösztön formában benn is van az emberiségben. Mert leszámítva a kéjelgő hajlamúak mégis aránylag csekély számát, az emberek, különösen a nők nagy része csak azt az ölelkezést érzi örömmel, ami szerelemből fakad s fájdalomnak vagy legalább is éretlennek a szerelem nélkül.

A nő: S azért mégis a legnagyobb nyugalommal férjhez mennek egy olyan emberhez, akinek az ölelése gyötrelmes vagy legalább is izetlen lesz.

Én: Persze, mivel szegények s az önfentartás előbb való mint a fajfentartás. A vagyontalan nőnek első sorban a megélésre kell gondolnia, ahol ez kínálkozik számára nem szabad nagyon kényeskednie, hanem ki kell dobnia a nemes szerelmi álmok ballasztját az élet hajójából.

A nő: Én is ezt tettem, mikor üzletileg adtam magam a szerelemre. S épen ez a ballaszt-kidobás az, amit kokottságnak neveznek.

A férfi: Azaz nevezem én, aki túlmélyen hatolok a dolgokba s nevezed én utánam te, aki örülsz, hogy valahogy rehabilitáltad magad a tisztességes nők leszállítása által.

A nő: De hisz épen most magyaráztad meg, hogy igazam van.

A férfi: Igazad van szívem s még sincs igazad. Egy ideális társadalom szempontjából igazad van, mert ebből a szempontból egyaránt nem tisztességes az, ha valaki egy ölelést ad el egy aranyért, vagy egész életére, en gros eladja az öleléseit életfogytiglani kitartásért s feleségi címért. Azonban az erkölcs s így a nemi tisztesség is egy igen viszonylagos dolog. Ma, a durva átlag gondolkodás számára nem a szerelemtelen, hanem a házasságtalan odaadás a kokottság.

A nő: De mit törődöm én azzal, a mit a tömeg gondol. Te se törődsz vele.

Én: Először is én sokban törődöm. Aztán meg különb-

ség is van a mi nemtörődömségeink közt. Én azért hányok fittyet sokszor (ismétlen, nem mindenben!) a közfelfogásnak, mivel eme eltérésemmel egy magasabb erkölcsi szabályt, melyet az a tömeg még nem látott át, szolgálok. Te azonban azért nem törödsz a tömeggel, mivel a te nemi erkölcsi érzed még annyira sincs kifejlődve, mint a tömegé.

A nő: Itt vagyunk megint a gorombáskodásoknál.

Én: De egyszersmind annál a vigasznál is, melyet, mondtam, nem nyújthatok neked másképp, minthogy ócsárollak egyszersmind. Igen: te tompább erkölcsi érzelmű vagy, mint a tömeg, de ez a te szerencséd. Ezért mondtam, hogy kokottnak születél. Te egy degenerált nő vagy, akinek csapongó természete nem türi meg a tisztességet és rendet. A mig van prostitúció s a mig születnek ilyen nők, mint te, addig nagyon helyes, hogy ez a foglalkozás s az ilyen nők találkoznak. Vigasztalódj tehát: te akkor tévesztettél volna pályát, ha ilyen viaszkosvászontáskával a vásárcsarnokba siető nő lettél volna. Te nem háziállatnak, te díszállatnak születél.

Az utca tele volt munkába menő emberekkel, rohanó járású, hivatalba siető férjekkel s lompos, kócos asszonyokkal, a kik boltba vagy a vásárcsarnokba camogtak. A kocsi megállott a barátnőm kapuja előtt. A nő kiszállott, elbúcsuzott tőlem s visszaszólt:

— Csak azt szeretném tudni, mért foglalkozol te annyit a magamfajta nőkkel, ha olyan nagy barátja vagy az erénynek?

Én: Könnyű ezt megérteni, drágám. Én szeretem és helyeslem az erényt. A bűn azonban érdekel ...

A gárdista.

Írta: Krúdy Gyula.

Hajdanában még a Habsburgok is, ezek a szigorú erélyes emberek, jobban hajlottak a tréfa felé, mint manapság. Az elmúlt századokban a vídámság éppen úgy a nagy uraké volt, mint a várak és kastélyok. Csak a nagy uraknak lehetett igazán nevetni, jóízűen mulatni és kacagni azokon a tréfákon, amelyeket vídámságukra alattvalóik kieszeltek. Manapság, amikor mindnyájan egyenlők és demokraták vagyunk, mindenki mulathatna, kacaghatna kedvére, de hát nincs már min kacagni. A jókedv, miután demokrata lett, veszített értékéből. Ahogy a bankó is elveszíti értékét, ha egyszer kivonják a forgalomból.

Hová lettek a híres udvari bolondok, országos mulattatók? Hol vannak a nevezetes tréfacsinálók, akiknek jókedvén a fejedelmek és királyok mulattak? Gyermekkoromban még ismertem a híres Töri Mihályt, aki úgy tudott nevetni, mint senkise az országban. A kacagásával még a haldoklókat is meggyógyította. Hordozták is az ország egyik szélétől a másikig, mint a híres orvosokat vagy a kitűnő főzőasszonyokat. Utóvégre a jóízű kacagás éppen olyan orvossága az embernek, mint a kinin vagy a töltött káposzta. De Töri Mihály is utód nélkül halt meg, pedig egész kis vagyont kacagott össze. A búskomor horpácsi gróf — aki már álló esztendeig nem szólt emberhez — mikor meggyógyult a Töri uram kezelésében, házat, földet ajándékozott neki. De hát ez a fizetség is semmi ahhoz képest, amit a régi mulattatók, tréfacsinálók kaptak honorárium gyanánt a fejedelmektől,

királyoktól. (A mai vicclap-szerkesztők bizony már a szivarra-valóval is takarékoskodnak.)

A legutolsó udvari bolond a bécsi Burgban Mária Terézia királynő idejében élt. Hívták pedig Homolai Jánosnak és származott Enyickről, Felső-Magyarországból.

A nagy királynő, aki mindvégig Európa legszebb aszszonya volt, akkoriban már régen nem látogatta a mödlingi mosónő-bálokat és húshagyó kedden sem öltözött fel alárcosan hűséges gárdistáival. Hiszen a magyar nemesi testőrség sem másért létesült, mint a nagy királynő mulattatására. Az udvariatlan történelemírók feljegyzik, hogy a királynő már negyvenharmadik évét is betöltötte, amikor a daliás testőrök sarkantyuja először pendült meg a hosszú folyosón. Homolai uram is ebben az időben került az udvarhoz mulattatónak. Az egykori vitéz, ellenségverő tábornokok, akiket a királynő sokszor szívdobogva várt vissza hadi útjukról, már öreg legények lettek, sőt egynémelyik még a kardjába is megbottlott menés közben. Vajjon mit csinálhatott volna ilyen körülmények között a királynő, aki a krónikák feljegyzése szerint még nagymama korában is szerette a virágot, elmés tréfát és mulatságot maga körül. Hát előhívták Homolai uramat, hadd mulattassa az unatkozó királynőt.

Ki volt ez a Homolai János?

Senki más, mint egy kurtanemes, onnan a tótok közül, aki hajdanában bekóborolta az egész világot. Verekedett Berlinben, táncolt Párisban, még Olaszországot is megjárta valami küldetésben. Az idők elcsendesedésével kapott akkora érdemrendet, mint egy tányér. Azt hazavitte Enyickre és azontul csupán azon volt, hogy a kis skvargáját tartsa rendben, amely ott terült el az Ipoly mellett. Az ökröcskék szántottak és Homolai János pipázott kuriájában. Én ugyan azt hiszem, hogy azok az ökröcskék se voltak igazi ökrök, aminthogy Nógrádban még ma is ökörnek hívják a tehene szelíd tulzással, ha szántáshoz fogják be, azonkívül Homolai uram se volt olyan nagy legény otthon Enyickén, mint például Párisban, hadnagy korában. De hát baj az, ha a krónikaíró szelíden nagyt? Ugyan ki nem hallotta már a nagyapjától,

hogy így meg amúgy volt az ő fiatal korában. A múlt mindig színesebb, gyönyörűbb, mint a jelen.

Hanem szép legény volt az enyicki birtokos, annyi bizonyos. Szálas, malomkővállu, daliás ember volt, a bajszát nyírta és parókát viselt azon kor divatja szerint. Ha vásárnaponként felvette régi katonakabátját és kardcsörtetve a templomba ment, az enyicki menyecskéknek megszakadásig dobogott a szívük, a leányok pedig elpirultak, mintha valaki nagyon megölelte volna őket.

Ennek a dicsőségnek véget vetett az a parancsolat, mely az egykori vértestisztet Bécsbe rendelte. Homolai János otthagya őket, elfeledte az enyicki menyecskéket, bezárta házát és búcsút mondott az Ipolynak.

Sok-sok esztendő mulott el, de a hír, ez a kóborló szél, amely ismeretlen helyről indul és ismeretlen helyre utazik, mindig emlékezetükben tartotta az enyickieknek Homolai uramat.

Homolai János volt a királynő mulattatója. Ki tudná ma már, félszáz esztendő múlva megmondani, hogy miért esett éppen Homolaira a királynő választása? Talán csak asszonyi szeszély volt az egész. Az egyszerű, közöttünk élő asszonyok szeszélyein se tudunk eligazodni, hogyan érthetők egy királynő szeszélyét? Aminthogy általában a férfiak többsége egész életében azt csinálja, hogy eligazodni akar az asszonyok szeszélyén, aztán még nagyapó korában is ott tart a tudományával, ahol kamasz korában tartott . . . Elég annyit tudni, hogy Homolai János reggel, délben, este a királynő szolgálatára állott. — Tudott-e elmés tréfákat? Avagy kacagni tudott, mint a híres Töri Mihály? A krónikairók udvariátlanok Homolai urammal szemben. Azt jegyzik fel róla, hogy nem tudott ő elmésségeket, de éppen azt a keveset, amit tudott, olyan mulatságosan mondta el, hogy az egész udvar kacagott rajta. Ha valami nagyon kacagni való mondás szállt szájról-szájra a városban, a bécsi humor hamarosan kitalálta, hogy azt senki más nem mondhatta, mint Homolai János. Akkor azután még jobban kacagtak. Homolai mondta? A híres Homolai?

Némely ember úgy keveredik szellemes, okos hírbe, hogy maga sem tud felőle. Talán Homolai csodálkozott volna rajta legjobban, ha valaki azt mondja neki:

— Nem tud kelmed semmit, Homolai uram. Csak enni, inni, meg a sarkantyuját pengetni.

De hát nem mondta neki senki. Ugyan ki is mert volna kikezdeni a királyné udvari mulattatójával? Fekete selyem térdnadrágjában, vékony koszperdjével, tollas baretjével olyan jelenség volt, mint valamely középkori lovag.

Szállt, szállt a hír a királynő udvari mulattatójáról. A bécsi menyecskék szíve éppen úgy dobogott Homolai látására, mint akár az enyicki tót menyecskéké.

De hiába dobogott. A lányok, akár paraszti sorban vannak, akár koronás bölcsőben pillantják meg a világot, egyformán elpirulnak, ha a szívük táján motoszkál valami.

De hiába pirultak el. Homolai János csak a tollas baretjét igazította meg a fején, ha a glacison az a sok asszonyi tekintet rátapadt, mintha felgyújtani akarná valamennyi . . . Hja, mondják a múlt idők krónikásai, abban az időben éretnyesek voltak az udvari mulattatók.

A Homolai uram híre sem szállhatott sokáig Enyickre, hogy ott gondolkozni ne kezdtek volna felőle. Rossz eszterdők jártak akkor a felvidéken. Enyicken még dohányuk sem igen volt az embereknek, nemhogy egyebük lett volna.

Lahocsinszkynak hívták akkor a bírót. Félig paraszt, félig úr volt, amolyan csizmában járó »intelligencia«, amilyen a bocskoros nemesek hazájában ma is található.

Ez a Lahocsinszky ravasz, agyafurt ember volt. Mikor a tótokat panaszkodni hallotta, a vállát vonogatta:

— Bolondok vagytok, barátocskám. Van nektek egy nagy patriotátok messze, Bécs városában, a Homolai Jankó. Menjetek ahhoz. Az majd megtölti mindegyiknek a tüsszőjét arannyal, ezüsttel.

A tótok vakarták a fejüket:

— Nagy úr az. Nem lehet ahhoz szegény tót embernek a közelébe se jutni.

Lahocsinszky nevetett:

— Hát persze, persze . . . Nem is úgy gondoltam én azt, hogy a nagyapókat kell hozzá elküldeni. Hanem a menyecskéket, lányokat. Azok előtt kinyilik minden ajtó.

— Nono — mondogatták a tótok. — Pán Lahocsinszky tréfál velünk.

De aztán mindig tovább gondolkoztak a dolgon.

— Hisz mi is ott leszünk ám — biztatta őket a ravasz Lahocsinszky. — Aztán ha éppen Homolai Jankónak nem indul meg a szíve az enyicki menyecskék könnyein, akad ott más, aki segít rajtunk. Annyi ott a nagy úr, mint itt a tót.

Ez a biztatás nem is tévesztette el hatását. A tótok egy napon felpakkolták a legszebb menyecskéket, lányokat, akik az Ipoly két partján találkoztak. Lahocsinszky bíró válogatta ki a szépségeket. Egy tavaszi vasárnap, templom után, mikor messzi földről begyűtt Enyickre a népség, történt meg ez a fura sorozás.

A menyecskék fehér bocskoraikban, suhogó viganóikban sorban állottak a hársfák alatt. A selyma Lahocsinszky szemügyre vette mindeniket.

— Neked piros az ajkad! — mondta. — Velünk jösz. Ilyen ajkat még Bécsben sem látni.

És hogy ne tévedjen, megcsókolta a piros ajkat. Hanka felsikoltott, de csak halkán. Hisz a szent ügy érdekében ugyan ki sajnálná Lahocsinszkytól azt a csókot?

— Jaj, Mariska, talán bizony ágyúgolyó van itt a pruslikod alatt? — folytatta Lahocsinszky a szemlét. — Hát te, Jutka, miért sütöd le a szemed? Nincsen ilyen két csillag még a világon se.

Az asszonyok, lányok mosolyogtak, nevettek. Ejnye, ejnye, ki gondolta volna erről a szürkehajú Lahocsinszkyról, hogy ennyire érti az asszonyi szépséget! Így aztán szépen összeállott a deputáció, amely hosszú szekereken elindult az Ipoly mellől. Az első két szekéren ültek az asszonyok, lányok, a harmadik szekéren pedig az öreg tótok, akiket az enyickiek az asszonyok felügyeletére rendeltek. Csupa kipróbált emberek, akik sokat tapasztaltak, láttak már.

Olyan deputációt sem látott még a világ, de még Bécs

városa sem. Az enyicki tót asszonyok, lányok, amikor végig gurultak hosszú szekereiken a bécsi utcákon, az egész város megállott a csodálásukra. Vajjon honnan jönnek ezek a világszép teremtések? A ravasz Lahocsinszky, aki az első szekéren egy nagy nemzeti lobogó árnyékában kardosan, mentésen üldögélt, talált valahol egy cigánybandát a város végén, azok muzsikaszóval kísérték a különös menetet.

Igy ért a deputáció a Burg kapujához.

Az udvari zsandárok hamarosan eligazították a menyecskéket. Homolai uramnak egy épületszárnyban volt a lakása. A menyecskéken suhogott a százcáncú szoknya, a lányok pedig pirultak, pirultak a kis bolondok, pedig nem is volt még okuk pirulni.

De látták volna Homolai Jánost, amikor Lahocsinszky elébe vezette az asszonyokat. A híres Homolai szólni sem tudott a meglepetéstől. Csudálkozva csapott a Lahocsinszky vállára:

— Barátocskám, honnan hozod ezeket a mennyei virágszálakat?

— Honnan hoztam volna. Enyickről hoztam. Hiszen tán ismered is valamennyit. Egyik kisebb volt, a másik nagyobbacska volt már a te idődben is.

Homolai János csak nézte az enyicki menyecskéket.

Ejnye, ejnye, hogy ő sohasem látta ezeket a hamvasbarnahajú, kékszemű teremtéseket, pedig hát ott élt közöttük.

De hát hogy lehetett az? Lahocsinszky csak nevetett és rázta a nagy fejét.

— Még ma beszélek a királynő ő felségével, — mondta Homolai átvéve az enyickiek kérvényét.

... Aztán meg is kapták az enyickiek, amit kértek. Kaptak gabonát a losonci katonai raktárból, de kaptak még földeket is abból az állami uradalomból, amely ott terült el az Ipoly mellett.

Homolai János pedig, akit hiába néztek olyan szívdobogva Bécs legszebb asszonyai, nemsokára aztán felmentését kérte hivatalától és hazaköltözött Enyickre. A falusiak harang-

zúgással fogadták a jóltevőt. Az Ipoly fölé még diadalkaput is építettek neki.

Homolai János csudálkozva nézett végig az ünneplő sokaságon, aztán odafordult Lahocsinszkyhoz:

— Te bolonddá tettél engem, barátocskám. Hol vannak azok a gyönyörű menyecskék, lányok, akiket te nem régen Bécsbe vezettél?

Lahocsinszky nevetett:

— Itt vannak. Itt vannak előtted. Az ott a Hanka, amott áll meg a Mariska. Csakhogy most Enyicken vagyunk, nem pedig Bécsben. Ott szebbeknek láttad a falusi asszonyokat az uri dámák között, mint itt, ahol nincs egyetlen dáma sem.

Homolai csóválta a fejét.

— Meglehet, meglehet — mormogta és még sokáig élt azután falusi házában és szántott az ökröcskéekkel, amelyek nem voltak ökrök és nézte a menyecskéket, akik nem is voltak olyan világszépek. Mert a szem néha káprázik . . . káprázik és ez az emberi boldogság.

Minden új magyar, vagy idegen nyelvű könyv kapható
Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) cs. és kir. udvari
könyvkereskedésében Budapesten.

ÚJ KÖLTŐK.

Farkas Imre.

FINITA.

Sziszeg-pattog a kályhában a tűz.
Künn zúg a szél, ködfoszlányokat üzve.
Csókkal, könnyel borított levelek *
Hamvadnak el a tűzbe.

Már az utolsó is lobot vetett.
Az utolsó, a közönyös, a szürke.
Egy asszony — csöndes, fáradt, — könytelen
Belebámul a tűzbe . . .

DAL.

Jelentéktelen vallomások —
Egy csomó színes semmiség,
Titok, melyet mindenki sejt már,
De mit édes titkolni még.

Pillanat, melyben akaratlan
Egymásba simul a kezünk,
Tekintet — édes, hosszú, — melyre
Szívünk mélyén megreszketünk.

Csók, amely ott ég a nekem szánt
Hervadó jázminlevelen
Ti azt mondjátok rá : gyerekség —
Mi úgy hívjuk, hogy : szerelem.

ÉVA.

Egy kőbe kifaragtak egy nevet.
Egy édes leánynevet.
— Ott ragyog immár hulló lomb alatt,
Virágos hant alatt.

Egy ember minden reggel arra jön
Olyan furcsán nevet
S elnézi szótlan, bambán, mereven,
Azt a kőbe faragott lánynevet.

A KUTYA.

Egy embernek volt egy kutyája
S egy fehérarcu ifjú szeretője,
A kutyát verte, — az asszonyt imádta,
Amíg csak kivitték a temetőbe.

Még jelt se tettek sírhalmára, már az
Asszonyt mások csókolták és ölelték,
A kutya meg kívánszorgott a sírhoz,
S nyöszörgött, amíg kiadta a lelkét.

IMÁDSÁG.

Rózsákat kötöttem
Szép színes csokorba
Rózsákat tettem egy
Mária szoborra.

Te reád gondoltam
Lelkem, kicsi lányom,
— Ez volt az én minden,
Minden imádságom.

EGY LEVÉL.

Kisasszonyom. Bocsánat e levélért.
Én egy szegény özvegyasszony vagyok.
Önt sose láttam. De hallom : nagyon szép,
Hisz' annyit írnak önről a lapok,
Öné a hír, a szinpad, a dicsőség
Képével tele minden kirakat —
Biztosan olyan jó ön, amilyen szép . . .
Oh, adja vissza hát a fiamat!

Kis nyugdíjamból meghúzódva élek . . .
Féltem a fiam! Oh, reszketek érte!
Katonatiszt. Szegény. Meggondolatlan.
Jól ismerem. Az édesapja vére,
Szakítson véle . . . de úgy, hogy ne fájjon —
Keressen módot. Hisz az annyi van —
Imába foglalom még a nevét is
Ha visszaadja nékem a fiam.

ÉJSZAKA.

Éjszaka. Homály borong a szobámban.
Perczeg a lámpa. Végre kiég.
Szívem, — te szegény, te bolond, dobogó szív
Meddig fogsz érzeni, vérzeni még?

Mért nem hamvad ki a láng, amely éget,
Mint a hogy a lámpa lángja kiég?
Hiszen a szőke leány, a ki végett
Kinlódva dobogsz, sohse lesz a tiéd!

ELVÁLÁS.

Hagyd a csókot, a suttogást.
Hidd el, csak fáj most nekem ez,
Emeld föl bátran a fejed,
Nézz rám. Ugy-e már nem szeretsz?

Mig oda voltam, belopózott
A lelkedbe valaki más.
Szivedbe látok. Ne tagadd,
De ne félj. Hisz' nem vagy hibás.

Én is másnak a kebeléről
Szakítottalak el, tudom,
Ifjú vagy, szép vagy. Miért is jönnél
Velem a megszokott uton.

Az emlékek ne bántsanak.
Semmire sem emlékezem,
Nem vagy külömb a többinél.
Látom. De ez a végzetem . . .

Csókolj meg. Így. Ahogyan szoktad
Hunyd le még csodás kék szemed . . .
S most búcsuzzunk fölemelt fővel,
Őszinte szóval. Ég veled.

Részegen.

Írta: Csehov Antal.

Frolow gyáros, egy szép barna férfi, körszakállal és szelid, bársonyfényű szemekkel és jogi tanácsosa, Almer ügyvéd, idősebb férfi, nagy, rövidre nyírt fejjel egy külvárosi vendéglő közös termében iddogáltak. Valami bálról jöttek és még fehér nyakkendő meg frakk volt rajtuk. Az ajtóban álló pinczérekon kívül senki sem volt a teremben. Frolow parancsára senkit sem eresztettek be.

Azzal kezdték, hogy jókora pohár pálinkát ittak és hozzá osztrigát ettek sakuska gyanánt.

— Nagyszerű — szólt Almer. — En hoztam be azt a szokást, hogy sakuskaként osztrigát kell enni. A pálinka éget és tisztességesen marja a torkot és ha erre osztrigát nyel az ember, kellemes érzés fogja el. Nemde?

Egy bajusztalan, őszes pofaszakállu pincér mártásos tálat tett az asztalra.

— Mit tálalsz itt? — kérdezte Frolow.

— Sauce provencale — a heringhez . . .

— Mit? Hát így kell tálalni — ordít a gyáros anélkül hogy a tálat megnézné. — Hát mártás ez? Nem tudsz fel-
szolgálni, fajánkó!

Frolow bársony fényű szemei felvillantak. Az asztalkendő egyik sarkát ujjára csavarta, könnyű mozdulatot tett és a sakuska, a gyertyatartók meg az üvegek, — mind csörömpölve és zörögve hullottak a padlóra.

A pincérek, kik hasonló katasztrófákhoz már régen hozzászoktak, oda futottak és komolyan, hidegvérűen, akárcsak az operációt végző orvosok, megkezdték a cserepek felszedését.

— Milyen jól érted te ezt, — mondá mosolyogva Almer. — Hanem . . . menj egy kissé hátrább az asztaltól, mert belelépsz a kaviárba.

— A mérnök jöjjön ide! — kiáltotta Frolow.

Egy megtört, savanyú képű öreget neveztek «mérnök»-nek. Valamikor tényleg mérnök és gazdag ember volt. Egész vagyonát elverte és élte alkonyán a vendéglőben kapott állást, hogy a pincérekre és énekesnőkre ügyeljen, meg aztán egyéb a női nemre vonatkozó megbízásokat teljesítsen. Mikor a hívásra megjelent, fejét tiszteletteljesen oldalt hajlította.

— Hallod e édesem, — fordult hozzá Frolow — miféle rendetlenség ez itt? Hogy szolgálnak fel itt nálad? Hát nem tudod, hogy az ilyesmit nem szeretem? Vigyen el benneteket az ördög, sohasem jövök többé hozzátok!

— Könyörgöm, kegyeskedjék megbocsátani, Alexei Semjonits! — mondá a mérnök, kezét szívére szorítva. Mindjárt foganatosítom a rendszabályokat és valamennyi legapróbb kívánságát is a legj obban és a leggyorsabban fogják teljesíteni

— No jó, mehetsz . . .

A mérnök meghajolva hátrált és mindaddig meghajolva is maradt, míg az ingén és ujjain tündöklő hamis briliánsokkal együtt el nem tűnt azt ajtón.

A sakuska-asztalt megint megterítették. Almer vörös bort ivott, valami gombával töltött madarat evett és hozzá kitűnő étvágygyal tengeri halat.

— Az ember iszik és nincs semmi gyönyörúsége benne, — mondá Frolow. — Minél többet öntök magamba, annál józanabb leszek. Mások vígak lesznek a pálinkától, bennem azonban csak düh, undok gondolatok és álmatlanság keletkeznek tőle. Mért is nem tudnak az emberek a henyélésnél, meg dorbézolásnál egyéb gyönyört kitalálni? Ez ostobaság!

— Hidd be a cigányasszonyokat!

— Patvarba velük!

Az ajtóban egy öreg cigányasszony feje mutatkozott.

— Alexei Semajonits a cigányok theát és konyakot kérnek. Szabad rendelni?

— Jól van, — felelte Frolow. — Tudod, hogy a korcsmárostól százalékot kapnak abból, a mit a vendégektől maguknak kikoldulnak. Manapság még annak sem lehet hinni, a ki borralalót kér. Mind aljas, hitvány, romlott nép! Vegyük csak ezeket a pincéreket. Olyan ábrázatjuk van, mint egy tanárnak, őszek, havonként kétszáz rubelt keresnek, van családjuk, leányaikat gymnasiumba küldik, de azért leszidhatod őket, a hogy jól esik. A mérnök egy rubelért megeszik egy doboz mustárt és krákog utána, mint valami kakas. Szavamra, ha csak egy is sértve érezné magát, ezer rubelt ajándékoznék neki!

— Mi van veled? — kérdé Almer, csudálkozva tekintve rá. — Honnan ez a melancholia? Vörös vagy, bámulsz, mint egy vadállat . . . Mi a bajod?

— Szamárság. Valami van a fejemben és sehogy sem tudok tőle szabadulni . . .

A terembe egy alacsony, gömböc, kövér öreg ember lépett. Egészen kopasz. Igen rövid zsakettot, kék mellényt

viselt, hóna alatt pedig gitár volt. Ostoba pofát vágott, mereven megállott és katonásan köszönt.

— Oh! a parazita! — mondá Frolow. — Engedd meg, hogy bemutassam, vagyont szerzett azzal, hogy úgy rőfög, mint egy disznó. — Gyere csak ide!

A gyáros bort és konyakot öntött egy pohárba, sőt és borsót tett hozzá, megkeverte az egészet és átadta a parazitának. Ez kiitta és erőltetett büszkességgel köhécselt.

— Annyira megszokta már ezt a disznóságot, hogy a tiszta bortól rosszúl lesz, — mondá Frolow. — No parazita, ülj le és énekelj!

A parazita letelepedett, kövér ujjáival végig futott a húrokon és elkezdett énekelni:

Trim—tram—tram Margarita . . .

Miután Frolow pezsgőt ivott, megrészegetett. Öklével az asztalra ütve, mondá:

— Igen, valami van a fejemben! Egy pillanatra sem hagy békében!

— Mi az hát tulajdonképen?

— Nem mondhatom meg. Titok. Titok, a melyet csak imádságban említhetek meg. Különben, ha akarsz, magunk közt . . . a legnagyobb barátságban. De nem aztán, hogy te valakinek . . . egy szót sem . . . Megmondom neked, hogy megkönnyebbüljek . . . De te . . . az isten szerelmére, hallgasd meg és felejtsd el . . .

Frolow áthajolt Almerhez és fülébe lehelt.

— Gyűlölöm a feleségemet! — mondá.

Az ügyvéd bámulva nézett rá.

— Igen, igen feleségemet, Marja Michailownát — dadogta elvörösödve Frolow. — Gyűlölöm őt s ezzel punktum.

— De hát miért?

— Azt magam sem tudom felfogni! Még csak két esztendeje házasodtam, a mint tudod, szerelemből. És most úgy gyűlölöm őt, mint a legádázabb ellenséget, mint engedelmeddel szólva, ezt a parazitát. És teljesen ok, egyetlen egy ok nélkül! Ha mellettem ül, eszik, beszél, felforr a vérem és alig tudom magam visszatartani, hogy ne gorombáskodjak vele. Oly rosszúl érzem magam, hogy ki sem mondhatom. Őt elhagyni, vagy neki az igazságot megmondani lehetetlen, mert az botránnyal járna. Pedig vele rosszabb az élet a pokolnál. Nem maradhatok otthon. Nappal üzletekben és vendéglőkben járok, éjjel meg lebujszokban. Hogy magyarázod meg te ezt a gyűlöletet? És ha még valaki más volna, de hisz ő szép, okos, csöndes . . .

A parazita lábával dobogott és énekelt :

«A tiszt urakért rajongok . . .»

— Őszintén megvallva, mindig úgy tetszett nekem, hogy Marja Michialowna egyáltalán nem illik hozzád, — mondá kis szünet után sóhajtva Almer.

— Te azt akarod mondani, hogy ő művelt? Hallgass csak. . . . A kereskedelmi iskolát én is aranyéremmel kitüntetve végeztem és háromszor voltam Párisban. Nem vagyok természetesen okosabb, mint te, de feleségemnél nem vagyok ostobább. Nem, édes barátom, nem a műveltségénél van a dolog bibije! Hallgasd csak, mivel kezdődött az egész. Azal kezdődött, hogy egyszerre úgy tűnt fel nekem, mintha nem szerelemből, hanem gazdagságom miatt jött volna hozzám feleségül. Mióta ez a gondolat agyamba szállt, semmikép sem tudom onnan kiverni. Ehhez járult még az is, hogy feleségemet elfogta a pazarlási vágy. A szegénységből az aranyzsákok közé került és hajrá! — mindenfelé szórta a pénzt. Annyira elkábult, annyira hatalmába kerítette az a vágy, hogy minden hónapban húszezer rúbelt kidobott. És az én természetem gyanakvó. Senkiben sem bízom. Minden-
kiben kételkedem és minél barátságosabb vagy irántam, annál rosszabbul érzem magam. Mindig úgy tetszik, hogy pénzem miatt hízelegnek nekem. Senkinek sem hiszek! Igen, nehéz természetem van, édes barátom, igen nehéz természetem!

Frolow egy húzásra kiürített egy pohár bort s aztán folytatta :

— Különben ez mind ostobaság! mondá. — Erről sohase beszéljünk. Ostobaság. Részezségemben elkotyogtam magamat és te most a te ügyvéd szemeiddel rám bámulsz — örülsz, hogy valami idegen titokhoz férközhettél. Na . . . hagyjuk. Igyunk! — Hallod-e — fordult egy pincérhez, itt van Musztafa? Hívd csak ide!

Kis váriatva egy körülbelül tizenkétéves tatár fiu lépett be frakkban és fehér keztyűvel.

— Gyere csak ide szólt hozzá Frolow. — Magyarázd meg nekünk a következő tényt. Volt idő, mikor ti tatárok rajtunk uralkodtatok és megadóztatok bennünket és most ti pincéreként szolgáltok az oroszoknál és ócska ruhákkal kereskedtek. Hogy értse meg az ember ezt a változást?

Musztafa felhúzta szemöldökét és finom, éneklő hangon így szólt :

— A sors fordulása!

Almer rátekintett annak komoly arcára és kacagásba tört ki.

— No adj neki egy rubelt! mondja Frolow. A sorsnak ezzel a változásával vagyona tesz szert. Csupán azért a három szóért itt kell őt tartani. — Igyál, Musztafa! Nagy gazember lesz belőled! Micsoda paraziták is lézengenek egy-egy gazdag körül! Mennyi kiművelődött eme csöndes rablók és tolvajok közül? — alig lehet átvergődni közöttük! Hivassuk még a cigányokat? Hé! Előre cigányok!

A függönyök mögött már rég epekedve váró cigányok ujjongva rontottak a terembe. Vad lakmározás kezdődött.

— Igyatok! kiáltá Frolow. — Igyál te pharaó-nemzetiség! Énekeljete! Ha-a!

Télen ... ha-á! ...

Repül a szán ...

A cigányok danoltak, füttyültek és táncoltak ...

Hat órákor kapta meg a számlát.

— Kilencszázhuszonöt rubel és huszonöt kopek! mondá Almer és rántott egyet a vállán. — Miért jár ez? Nem, várj, ezt ellenőriznünk kell!

— Hagyd, mormolta Frolow, erszényét kihúzva. Hadd lopjanak ... Azért vagyok gazdag, hogy meglopjanak. ... Paraziták nélkül ... nem lehetünk ... Te az én jogi tanácsosom vagy ... évenként hatezer rubelt kapsz és ... és miért? Különben bocsáss meg ... magam sem tudom, mit beszélek.

Miközben hazahajtatott, így mormolt Frolow:

— Hazamenni ... borzasztó! Igen ... nincs egyetlen emberem, aki előtt szívemet megnyithatnám ... Mind zshivány ... Áruló ... Miért meséltem el például neked titkomat? Mi ... miért? Mond: miért?

Házajtaja előtt Almerhez hajolt, megcsókolta ajkait, a régi moszkvai szokás szerint kivétel nélkül minden alkalomnál csókolozván.

— Adieu ... Nehéz, durva ember vagyok, mondá. Rossz, megromlott, részeges élet. Te művelt, okos ember vagy, nevetsz és iszol velem, se ... semmi segítség részetekről. És mégis, ha te barátom, ha te becsületes ember volnál, tulajdonképen azt kellene mondanod: »Közönséges, aljas ember vagy!« Egy szörny!

— Na, na ... dadogott Almer. — Eredj aludni.

— Semmi segítség sem kell tőletek. Csak egyetlen reményem van: ha majd nyáron falun leszek, kimegyek a mezőre, vihar jön ... a villám ... és engem állóhelyemben agyon üt ... Ad ... Adieu ...

ALSZIK A VÁROS.

I.

Szerteszéjjel terpeszkedő árnyak ...
Elbújt a hold is egy felhő mögött.
Fáradt népek az álomra várnak,
Elült a légy, mely előbb röpdösött.
Lassan ülepedő szürke köd
Terít a városra szemfedőt.
Alszik a város.

A külső városban kutya csahol,
Csaholása elhallatszik messze.
Embert szimatolt meg tán valahol,
S elég ez, hogy hangját megeressze.
Később azonban a csönd is mély,
Közepe felé halad az éj.
Alszik a város.

Munkásforma embert nője vezet,
Mostan hozza haza a korcsmából.
A karján cipel szopósgyereket,
Retteg a férj káromkodásától.
Csöndes utcákon lassan mennek,
Szegény asszony gyakran pihen meg.
Alszik a város.

A fák alatt, hova nem érhet fény,
Megtépett ruhájú ember halad.
Látszik: céltalan bolyong a szegény

És várja az első napsugarat.
 Seholy sem lehet éjjel ő otthon —
 S nem viszi rá lelke, hogy lopjon . . .
 Alszik a város.

Kapu alatt ordítóz két torok.
 Sírás is hallik, a lárma is nő,
 A kaput kinyitják, megnyikorog,
 S kiesik rajt' egy tépett hajú nő.
 Sír, a mikor künn lekuporog . . .
 Becsukják a kaput, nyikorog.
 Alszik a város.

Felhő mögül kibujt a teli hold,
 Szerteszóródik fényes sugára.
 Csönd van, a hol előbb kutya csaholt,
 Köd borul a népe városára.
 S mintha a fényes sugárözön
 Nem tudna áttörni a ködön! . . .
 Alszik a város.

II.

Illattól balzsamos nyári éjjel.
 Pezsgő életével
 Holt a város.
 Fényt szór milljó csillagfény ereje
 S a házak teteje
 Holdvilágos.

Elhagyatott, városvégi házban
 Egy asszony ül gyászban,
 Szeme kisírt.
 Odakünn a csöndes temetőben
 Éjféli időben
 Ásna egy sirt.

III.

Valami fényes csillan odakünn :
Fölkelt titkos odujából a Bűn.
Eltemetik majdnem minden reggel,
De estére mindig életre kel.
Tekintete vad, az arca rút,
Kábitó szagú, hol jár, az út.

Hol az emberek legtöbben mennek,
Ott megy. Nekiront a védetlennek.
S a kihez fázós testével simúl,
Az erény abban vonaglik s kimúl.
Azt se tudja: merre megy s hova?
Viszi már az sietve tova.

És a hömpölygő emberáradat
Tovább halad gondtellen ezalatt.
Óh, mert nehéz, lábat törő az út,
Melyen még tán a mosoly is hazúg,
Ki is vehetné hát észre ott,
Ha egy a sok közt gyöngé — s elbukott !?

Valami fényes csillan odakünn :
Odujába siet vissza a bűn.
Tekintete vad, az arca rút,
Kábitó szagú, hol jár, az út.

Apor Dezső

Olasz fürdőlevél.

Írta : Balogh Imre.

Montecatini, július.

Kedves asszonyom, Ecco! Teljesítem a kívánságát és küldöm a talján fürdő levelet. Meg van benne a válasz arra a kérdésére, hogy találtam-e gyógyulást és nincs meg benne az, a mire még odahaza figyelmeztetett: a sablon. Igazi talján, a mint hogy más hangulatot itten nem is meríthettem és új, mint ahogy új nekem az az egész világ a maga forróságával, a múlt időkből ideömlő poézisával, modern törpeségével és a történelmi nagyság klasszikus utözöngéivel . . .

Kérem magát, kedves asszonyom, ne vegye rossz néven tőlem, hogy önkritikát gyakorolva, magam és pedig előre kijelenteitem, hogy «új» akarok lenni. Higyje el nekem, hogy nem pályázom a Simplicissimus megénekelte dicsőségre :

... Und trägst du heut' ein neuen Frack :
So grüsst dich all' das stolze Pack,
Das sonst dich nimmer kennet . . .

Légkevésbé sem. Csupán azért bocsájtottam előre a fentieket, mert el akarom kerülni a neveltlenség vagy talán az indskrécio vádját, a melyet olyan könnyen osztogat a szent Lipótváros és környékének a prüdériája. Maga nagyon jól tudja, hogy nálunk bizonyos spártai ethika honol az úgynevezett jó körökben : minden ingyenség meg van engedve, csak el ne mondjuk másnak vagy ki ne tudójék véletlenül. Ám a legcsekélyebb és legártatlanabb kaland is a jól neveltség rovására megy, ha napfényre kerül. Lett legyen abban a kalandban még annyi poézis, még annyi művészet — mert fölséges művészetet lehet kifejteni egy-egy tiszavirág-regényben — az csak addig érdekes, a míg titokban súgják-búgják. Az őszinteség kompromittálja a kalandot a hőseivel egyaránt.

En különvéleményen vagyok e tekintetben, kedves asszonyom. Imádom az apró kalandokat, azért is mert aprók,

azért is, mert kalandok. Úgy hívom őket, hogy «bonbonszerelmek». Mivel végtelenül hasonlítanak a bonbonhoz. Ízesek, üdítők. Az ember néhány kellemes pillanathoz jut általuk — míg a bonbon elolvad. Aztán csak az édes utóíze marad meg. Mikor az íz kezd fanyarrá válni, akkor az ember iszik egy pohár vizet. És az íz is eltűnik, mint a hogy eltűnt a bonbon. Vége . . .

Azért tehát nem is írok arról, hogy hány órákor kelnek föl itt az asszonyok, hány pohár vizet iszik itt a köszvényes, és mennyivel többet és jobbat esznek itt a gyomorbajosok, mint Karisbadban az egészséges emberek; nem írok arról, hogy amerikai gyorsasággal 10—12 nap alatt bevégződik a legradikálisabb kúra és hogy ennél többet sem az itt időző vatikáni államtitkárnak, sem az olasz miniszterelnöknek nem engedhet az a pisai egyetemi professzor, a ki Montecatini fürdőorvosa, — hanem bevezetem magát azonnal a Toretta forrás tágas, kényelmes terraszára, a hol az én bonbonszerelmem született, élt és szent áhitatban kimúlt.

Tehát a Toretta forrásnál, a hol minden délután öt órákor összejönnek az emberek, hogy két-három pohár frissítő forrásvizet igyanak és csendes ujságot olvasás közben halgassák a Verdi, Mascagni és Leoncavallo muzsikáját.

Ez a várakozás pedig épenséggel nem unalmas, mert a környezet tele van hangulattal. Füge- és olajfák szegélyezik a telepet, a míg a szem ellát. Lombjaik közül egy dor-stilű kápolna homlokzata látszik ki, a melyen a Cinquecento egy művészi Madonna-képe díszlik. Carlo Dolci iskolájából való. A pompás levegőben úgy érzi magát az ember, mintha annak a kornak élő művészi szelleme bele lehelne a szívekbe és a lelkekbe. Talán ez a lehellet libegteti a füge és olajlombokat.

Soha se volt társaságom itt, de soha sem éreztem magamat olyan kevéssé egyedül, mint épen itt. Több volt a gondolatom, mint az idő és több a hangulatom, mint másutt a társaság. Igazán pihentem.

A forrásnál három fiatal nő teljesíti a vízkiosztás szerepét. Három ragyogó szemű, fekete fürtű, olasz nő, egyszerű piros kosztűmben és fehér hajdíszel. Szerény, barátságos mosolylyal végzik feladatukat, miközben száz és száz szem tapad rájuk.

Mert ők a környezet költészetéhez tartoznak.

A három közül Teresina a költészetnél is több. Ő maga az élet klasszikus szépsége. A római szobrászat és Cinquecento festészetének gyönyörűségei olvadnak össze vonásaiban. Ajkainak finom metszését csak a Boticelli képein lehet

még feltalálni. Arcának áhítata a Guido Reni madonnáihoz hasonlít.

Nemde, asszonyom, most már sejti, hogy mi következik? A mikor Terésina először megtöltötte a poharamat, szinte megdöbbsentem tőle. Azután csendes melankóliával néztem, hogy mint lebben tova a közönség sorai között, mint jár-kelevízosztogatás közben, mint tér vissza megint hozzám, hogy egy-két pillanat múlva ismét tovalebbszenjen.

Belső kényszerűséget kezdtem érezni az iránt, hogy magamra vonjam a figyelmét, megmosolyogtam, ha elhaladt mellettem, a mit ő viszonzott ugyan, de csak sablonszerűen, szokásos udvariasságból.

Megkérdeztem, hogy van-e sok dolga, de a válasz megint csak sablonszerű volt:

— Grazie, signor, tűrhető . . .

Láttam, hogy így nem jutok célhoz. Gondoltam hát egyet és a mindenható «borravaló»-ra bízam a sóvárgásom sorsát. Mikor eltávozóban voltam, odahíviam Teresinát és egy egész lírát nyújtottam át neki.

Teresina meglepetéssel fogadta a pénzt. Ennyit csak egy teljes kurán át való kiszolgálásért szokott kapni. Pirulva köszönte meg a gavallériát és sietve ment társnőihöz, hogy elmondja nekik a meglepetést.

Mind a hárman derült tekintettel néztek utánam, a kiből felismerték a «nyájas idegent», és a kitől még néhány lírára volt kilátásuk. Másnap már az első találkozásnál részem volt a három talián nő igéző mosolyában és versenyeztek egymással a kiszolgálás tökéletességében. Ismét egy lírával fejeztem be a kurámat.

Harmadnap és negyednap messziről köszöntöttek a tüzes, olasz szemek és én bizonyos meghitt bizalmat éreztem ki a pillantásaikból. Azt hiszem, hogy ekkor már ők is kíváncsiak voltak, hogy ki lehet és «hol hazája» annak az idegennek, a ki nem szól, senkivel együtt nem jár, csak issza a forrásvizet, lírákat osztogat nekik és nézi-nézi őket fáradhatatlanul . . .

Most már megtoldottam a lírát egy magyar koronával és elmagyaráztam Teresinának, hogy milyen pénz az. Gyermekes örömmel fogadta az ismeretlen érmet, melynek felírását sem tudta elolvasni és hálásan megszorította a kezemet.

Villanyos áramként futott át rajtam ez az érintés. Ettől a perctől kezdve megszállt a mámor és bizonyos öntudatlanság vett rajtam erőt.

Gondolkodás nélkül beszélni kezdtem Teresinához:

— Signorina, jöjjön el velem Magyarországra. Ott olyan szép . . .

— Magyarországra? — ismételte nevetve ő. — Nem is igen tudom, hol van. Aztán meg — felém nyujtotta jeggyűrűs újját — én már férjnél vagyok. Éppen ma hat hónapja . . .

— Niente, niente! . . . — feleltem, meg se gondolva, hogy talán sértést követek el egy szerelmes menyecskével szemben. — Jöjjön velem . . .

Terésina szó nélkül eltávozott. Az nap nem beszéltem vele, de másnap ugyanolyan barátságos volt, mint előzőleg, társnői is ugyanolyan bizalomteljes arccal fogadtak és minden nap kérdezték tőlem egyet-mást Magyarországról, a mely nekik olyan távolságot jelentett.

Nem csoda, én vagyok talán az első magyar, a kit valaha ebben a fürdőben láttak.

Én magam is mindig többet és többet beszéltem hozzájuk szintelen olasz kiejtésemmel, a mi nekik nagyon tetszett. Teresina volt közöttük a legszótlanabb. Napról-napra hasonlóbbnak találtam a Madonnához és napról-napra jobban bámultam. Olykor naivan eltakarta arcát szűrő tekintetem elől, máskor meg csóváltatta gyönyörű fejét.

— Hát nem jön? Niente? — unszolgattam, ha egyedül maradtam vele.

— Nem lehet . . . — volt az egyhangú, pajkos válasz. Hogy miért hívtam, miért unszolgattam? Ön asszonyom, bizonyára arra gondol, hogy hitványságból, mint minden férfi. De én — higye el nekem — nem gondoltam sem tisztességre, sem tisztességtelenségre. Csak hívtam . . .

Tegnap reggel azután bucsulátogatást tettem a Torettánál, a hová különben csak este szoktam járni. Alig volt a forrásnál egy-két ember. A három olasz nő mellém telepedett, sok-sok kérdést intéztek hozzám Magyarországról, itáliai élményeimről, beszéltek velem Rafaelról — mint a mi parasztjaink az országútszéli keresztfáról — és mindvégig sajnálkoztak távozásom felett.

Az egyik nő Teresina testvére volt és nagyon jól társalgott. Valami merész őszinteség vett rajtam erőt.

— Nézze — szóltam hozzá — hívom a nővérét Magyarországra és nem akar jönni. Ugyan beszélje rá . . .

— Mért nem hívta a múlt évben, a mikor még leány volt — felelte tréfásan. — Akkor feleségül is vehette volna . . .

— A múlt évben — sóhajtottam, de nagyon mélyen.

Terésina figyelmes lett sóhajtasomra és úgy látszik,

megérezte annak komoiyságát. Most közel telepedett hozzám és beszélni kezdett:

— Meghallgat-e engem, signor, ha egy kis históriát mondok el önnek Michael Angeloról és két poétáról. — Tudja, mi olasz parasztok ismerjük a nagy művészetet. Még a falevelek harmatcseppjeiben is a festészet és a szobrászat lehelletét érezzük, hát belénk szállt, mint más országok népébe a szántás-vetes ismerete . . .

— Szivesen, csak meséljen, — feleltem és kíváncsian vártam a históriát.

Terezina beszélni kezdett.

— Gyermekkoromban — mondá — sok időt töltöttem Firenzében, ahol nagybátyám cicerone; gyakran elvit magával a muzeumokba, de legtöbbször a Medici-kápolnában jártam vele. Bizonyára ön is volt ott és ismeri a két Medici sirhelyét, melyeknek szarkofágjait Michael Angelo készítette.

— Hogyne.

— Nos, hát akkor emlékezik azokra. Az egyik az éjt, és a napot, a másik a hajnalt és a szürkületet ábrázolja. Ugy a két nő, mint a két férfi test befejezetlen munka. Még az éjt ábrázoló nő a legtökéletesebb. De a legfölsőlegesebb is. Húsnak nézné, a ki nem tudja, hogy márvány . . . Nekem is nagyon tetszik.

Egyszer egy poéta mélázott a szarkofág előtt — folytatta édes szavakkal Teresina. Nagyon meghatotta az éj alakja, az az elevenség, a mely megtéveszti a szemlélőt és áhíthatában a következőket írta a szobor alá:

La notte, che tu vedi dormir in si dolci atti, fu in questo sasso d'un Angelo scolpitta. E perche dormi, a vita: Destala, si nol credi, e parlerati.

(Az éjt, melyet itt aludni látsz ezekben az édes tagokban, egy Angelo véste márványba. És mivelhogy alszik, van benne élet. Költsd fel, ha nem hiszed és beszélni fog veled.)

— Látja, a poétának igaza van, az a szobor él. De nem volt igaza abban, hogy fel akarta zavartatni álmaiból. Még is akadályozta ezt egy másik költő, a ki olvasván az előbbi aláírást, a következő választ adta költőtársának ugyancsak a szobor alá írva azt:

— Dolce m'e il sonno e piu l'esser in sasso. Mentre che il damo e la vergonia dura non veder, non sentir, m'e un gran' ventura. Pero, no mi destare; de, parla basso . . .

(Édes nekem az álom, de még édesebb az, hogy márványból vagyok. Mert nem látni és nem érezni a földi dol-

gokat és azokat az úgynevezett szilárd jellemű szűzeket . . . nagy szerencse rám nézve. Azért, ne zavarj az álmaidat, hanem beszélj halkán.)

Teresina elhallgatott. Éneklő lány hangja nyomában egy pillanatnyi csend állott be.

— Gyönyörű — szóltam én. Bájos gondolatok.

Teresina bizonyos ünnepélyességgel felém fordult és így folytatta.

— Lássá, signor, ön magyar ember. Ez nagyon érdekes, hiszen ön az első magyar, akit látok. Ön nyájas is, gavallér is volt velem szemben és olyan érdekes dolgokat mesél nekem az ön szép hazájáról. Ön fiatal is, signor és a szavaiból olyan szépen hangzik annak az ismeretlen világnak a muzsikája, a melyet velem sejtet, de a melyet én nem is ismerek, mert én vagyok az «éj» . . . De épen azért, signor, parla basso! Beszéljen halkán! . . . Menjen vissza Magyarországra és ne zavarja az ön álmaidat, ne akarja, hogy megismerjem azt, ami előttem ma még éji sötétben van . . . Parla basso, mert az ifjuság hangjától felébredhetnék . . .

Teresina elfordult. Nekem torkomon akadt a szó, a meghatottság fojtogatott. Távozni akartam és zsebembe nyúltam, hogy az utolsó kiszolgálást két lírával honoráljam. Teresina gyengéden eltolta magától a feléje nyújtott pénzt.

— Nem signor, ne adjon nekem többé pénzt. Küldjön heiyette egy képeslevelező lapot az ön szép hazájából, melyet én sohase fogok látni . . .

Aztán egy csepp víz csillogott meg előtte az asztalon. Nem tudom, az enyém, vagy az ő könnye volt-e, de könny volt . . .

— Hogy a kuráról irjak, asszonyom: meggyógyultam. Teljesen meggyógyultam, Montecatini vize, Teresina, Michael Angelo, a két poéta, avagy az orvosom gyógyítottak-e meg, nem tudom. De épen ez az olasz fürdő különlegessége . . .

Gondoljon levelem elejére és fogadja szívesen üdvözetemet.

Háború és béke.

Írta: Tolstoj Leó.

— Új fordítás az orosz eredetiből. —

77

A hátsó ágyúk egyike, a mely a gáton akart haladni, a jég felé csúszott. A gátról csoportonként kezdtek a megfagyott tó felé rohanni. Egyik elől levő katona lábai alatt betört a jég és egy lábával a vízbe csúszott; fel akart egyenesedni és derékig esett bele a vízbe... A legközelebbi katonák megállottak, a kocsis megállította lovát, de mögöttük egyre hallatszott a kiáltás:

— A jégre! Mit álltok ott? Előre!

Az elszörnyülködés kiáltása hallatszott a tömegben. A katonák, a kik az ágyú körül állottak, lovaikat ökleikkel ütötték fejbe, hogy visszatérésre kényszerítsék és hogy tovább haladjanak a gáton. A lovak elhagyták a partot. A jég, a mely a gyalogos katonákat még elbirta, betört az óriási teher alatt és körül belül negyven ember, a kik a jégen voltak, egymás után zuhant a vízbe. Egyik a másikat rántotta magával.

A golyók épp oly szabályosan süvöltöttek, mint azelőtt és hulltak a jeges vízbe; legtöbbször azonban a tömegbe szakadtak, a mely a gátat, a tavat és a partot befedte.

XI.

A pranzi magaslaton feküdt Bolkonski André herceg ugyanazon a helyen, a hol kezében a zászlórúddal elesett és mialatt, a nélkül, hogy észreverte volna, szájából a vér folyt, halk panaszos és gyermekes sóhajba tört ki.

Este felé megszűnt sóhajtozni és egészen elnémult, nem tudta, meddig tartott eszméletlensége. Hirtelen újból visszatért eszmélete és égető fájdalmat érzett fejében.

— Hol van ő, a magas ég, amelyet eddig nem ismertem és a melyet ma láttam?

Ez volt első gondolata.

— Ezeket a fájdalmakat sem ismertem még soha — gondolta. — Igen, mindeddig semmit, semmit nem ismertem. De hol vagyok?

Hallgatózni kezdett és közeledő lovak lépését hallotta és oly hangokat, a melyek franciául beszéltek, felejtotta szemeit. Fölötte ismét a magas ég volt a felhőkkel, a melyek egyre magasabbra szálltak és a melyeken keresztül ácsillant a végtelen kékség. Nem fordította oldalra fejét és nem látta azokat, a kik a hangok után itélve, feléje lovagoltak és előtte megállottak.

Az odaérkezett lovasok Napoleon és két hadsegéde voltak. Bonaparte, a ki végig lovagolt a csatamezőn, kiadta utolsó rendeletét az ütegek megerősítésére, a melyek az anjesdi gátra lőttek és megtekintette a holtakat és sebesülteket, a melyek végig fedték a csatamezőt.

— Des beaux hommes — szólt Napoleon — miközben egy elesett orosz granátost nézett, a ki arcával a föld felé fordulva, a hasán feküdt és egy kezét mereven kiterjesztette.

— Les munitions des pièces de position sont épuisées, sire — szólt ebben a pillanatban egy hadsegéd, a ki az ütegektől jött, a melyek az anjesdi gátat lövöldözték.

— Faites avancer celles de la reserve — szólt Napoleon, néhány lépést előre lovagolt és megállott André herceg előtt, a ki a zászlórud mellett a hátán feküdt. (A zászlót a franciák diadaljelvénynek magukkal vitték.)

— Voilà une belle mort — szólt Napoleon és ránézett Bolkonskira.

André herceg megérezte, hogy róla van szó és tudta, hogy a beszélő Napoleon. Hallotta, hogy Sire címen szólították meg, de úgy hallotta a szavakat, mint a légy zümmögését. Nem érdekelték, nem is törődött velük és mindjárt el is feledte azokat. Tudta, hogy Napoleon volt, az ő hőse, de ebben a pillanatban Napoleon oly kicsiny és jelentéktelen embernek tűnt fel előtte azzal szemben, a mely most lelke és a magas ég között s a fölötte elvonuló felhők közt történt. Ebben a pillanatban minden közönyös volt előtte, bárki is állott volna előtte és beszélhetett volna róla, a mit csak akar: csak annak örült, hogy emberek állottak meg előtte és azt kívánta, hogy azok segítsenek neki és adják vissza neki az életet, a mely oly szépnek tűnt fel előtte, mert most egész más-képp fogta fel az életet, mint régen. Minden erejét összeszedte, hogy mozduljon és hangot ejtsen ki.

— Ah! hiszen él! — szólt Napoleon. Emeljék fel ezen ifjut és vigyék a kötözőtérre.

Ezen szavakkal Napoleon tovább lovagolt, Lannes marsall elé, aki kalapját kezében tartva mosolyogva közeledett lován és üdvözölte a császárt győzelme alkalmából.

André herceg mire sem gondolkozott többé; eszméletlen lett a rettenetes fájdalomtól, amelyet a hordágyon való felemelés, a hordás közben történt zökkenések és köözőhelyen való megvizsgálás okoztak. Csak estefelé tért ismét eszmélethez, amikor más sebesült és fogoly orosz tisztekkel a kórházba vittek. Valamivel jobban érezte magát és már beszélni és maga körül tekinteni is tudott.

Az első szavak, amelyeket hallott, amikor magához tért, azok voltak, amelyeket a francia kísérő tiszt nagyon gyorsan elhadart:

— Itt meg kell állnunk; a császár azonnal megérkezik. Örülni fog, ha látni fogja a fogoly urakat.

— Annyi fogoly van ma, majdnem az egész orosz hadsereg el van fogva, úgy hogy jól lakik majd ezzel a látvánnyal, szólt egy másik tiszt.

— Mégis! Ez lett volna Sándor császár egész gárdájának a vezetője, szólt az első és egy megsebesült orosz tisztre mutatott, akinek fehér egyenruhája volt. Bolkonsky megismerte Requin herceget, akivel gyakran találkozott Péterváron társaságokban. Mellette egy tizenkilenc esztendőes ifju állt, ugyancsak egy megsebesült lovastiszt.

Bonaparte, aki vágatva közeledett, megállította lovát.

— Melyik a legmagasabb rangú? kérdezte, amikor a tiszteket meglátta.

— Ön Sándor császár lovasgárdájának a parancsnoka? kérdezte Napoleon.

— Egy svadront vezettem, válaszolta Requin.

— Ezrede becsülettel megállta helyét, szólt Napoleon.

— A nagy hadvezető dicsérete a katona legjobb jutalma, válaszolta Requin.

— Örömmel adom meg önnek, — szólt Napoleon, ki az az ifju ön mellett?

Requin herceg megnevezte Suchtelen hadnagyot.

(Folytatjuk.)

Természettudomány.

BIOLOGIAI EGYSÉGSÉG.

Monistikus egységesítő világnézet jegyében halad a modern természettudomány. Ledőltek azok a korlátok, a melyek még nemrég a história naturalis két birodalmát: az állat- és növényországot egymásól elválasztották, és a mai biológia nem talál többé lényeges különöséget sejt és sejt között. Sokáig azt állították, hogy a mozgás képessége az, a mi az állatot a növénytől megkülönbözteti; ma már tudjuk, hogy vannak mozdulatlan állatok és mozgó növények. Mások az anyagcsele különbözőségét mondták a kriteriumnak, rámutatván arra, hogy a növény élete szerveilen anyagokból szerveket építő synthesis, az állati szerves anyagokat szervetlenekre bontó analysis; az állati élet oxydatio, a növényi reductio. Kiderült azonban, hogy az állati testben is számos synthetikus és redukáló folyamat megy végbe, és hogy vannak növényfajok — és ilyenek a reank nézve oly nagy jelentőségű paraziták — a melyek szerves anyagokkal táplálkoznak. Az elkülönítésre irányuló törekvés eredménytelensége adja a magyarázatát annak is, hogy a mikor a sejtélet elemi törvényeit kutatják növényisejteken, élesztőgombákon végzik a vizsgálatokat és ezek eredményeit értékesítik az állati «Elementar-Organismus» biológiájában.

Más nagy kérdés azután, hogy

van-e jogunk azt a korlátot is ledönteni, a mely az élő az élettelenről, az állat- és növényvilágot az ásványitól választja el.

Ehhez a kérdéshez bölcselmi és tapasztalati alapon lehet hozzájárulni. A bölcselkedők nagy része: a materialisták az idealisták, a psychophysikus párhuzamosságot vallók, a pantheisták és a pan-psychisták mind a világ egységességének alapján állanak és azt hangoztatják, hogy lehetlenség két principiumnak az uralmát tételezni fel a természetben, indokolatlan tehát az élőnek az élettelenről való különválasztása. Csak abban térnek el egymástól a bölcselők, hogy egy részük az életet sem tekinti másnak, mint physikai és chemiai erők sajátos kombinációjának, míg más részük életet, sőt öntudatot keres a látszólag vak természeti erőmegnyilatkozásokban is. Legszerényebbek még az «agnostikusok», a kik — noha ők is hisznek az egységességben — hevallják, hogy a világ igazi mivoltának megismerése transcendens, túlhang az emberi értelem megismerő képességének határán.

A kísérleti, tapasztalati eredmények azonban eddigelé nem nyújtottak elegendő támpontot arra, hogy az élő és élettelen közti különbséget megszüntnek tekinthetnők.

Vannak ugyan, a kik az állati

szervek működésének problémáját a ma ismert psycho-chemiai törvényének segélyével maradék nélkül megfejtethetők vallják, de kutatásaik eddigelé nem voltak bizonyítók. Azaz, minden kutatásnak, úgy ennek is voltak érdekes eredményei a pszichológia és pathológia terén — ámde a főítélet bizonyításával eddigelé adósok maradtak, sőt a «neovitalizmus» nevű irányzat, melyben a materialisták által rég holtak nyilvánított életerő fogalma napjainkban újra feléledt, kiváló tudósokat számol hívei között.

Az eddigi sikertelenség nem jelenti azt, hogy a természettani élettan» csődöt mondott volna. Sőt ellenkezőleg az eddig elért eredmények — és itt elég az enzimek tanának kipülésére utalnunk — biztató abban a tekintetben, hogy a generációknak sikerülni fog egyszer a fizikai törvényszerűséget az élőlények működésében is hiánytalanul kimutatni és az «élet»-telanalóg jelenségeket a természettani erőkhöz is feltalálni. Erre céloz Ostwald, mikor egyik elmefuttatásában azzal a századok óta felmerülő ideával foglalkozik, hogy sikerülhet-e valaha embernek élőlényt, vagy akár csak élő sejtet is — mesterségesen előállítani. Ő ezt nem tartja lehetetlennek, úgy okoskodván, hogy a mit ember megsemmisíthet, azt fel is építheti. Csak olyasmit nem alkothat, a mit elpusztítani nem képes. Erő és anyag például sohasem semmisül meg, csak alakját változtatja. Tehát erőt, anyagot ember nem létesíthet. Ellenben az erőnek, anyagnak azt a kombinációját, a melyet élő sejtek nevezünk, s a melyet elpusztítani könnyű: létrehozni sem lehetet-

len; nem kell hozzá egyéb, mint a sejt mechanizmusának alapos megismerése és utánzása.

Es itt a bökkenő! A sejtélet erőművi berendezését még oly kevéssé ismerjük ma, mint Goethe idejében, a ki Faust-jában panaszozza, hogy: «Napfényben tűrdik a természet, mégis titkok ködös homálya borítja.»

Dr. Ferenczi Sándor.

FELFEDEZÉSEK. Mindenúj felfedezés csak még nagyobbak mutatja a nagy űrt, melyben a mi tudásunk csak kis helyet tölt be, mint ahogy azt a nemrég elhalt nagy gondolkodó, Herbert Spencer oly találóan jellemezte: A tudás egy kis gömb, mely körül a még ismeretlenek nagy üre tátong. Minél többet tudunk, annál inkább nagyobbodik ugyan az ismeretek gömbje, de annál több helyen, annál nagyobb területen érintkezik az ismeretlennel: annál több, új és megoldatlan kérdés előtt állunk. Így nyílt elotlogulatlan szemmel nézve, persze hogy nem kapattatunk el egy-egy újabb tudományos vívmány által, hanem megmaradunk ott, hol az élő természettudósok egyik legkiválóbbja, William Crookes szerényen megállott, mondván: elérkeztünk azon határig, hol az erő és anyag egymásba mennek át. És bár nagyon megnagyobbítja ismereteink gömbjét Ramsay újabb felfedezése is, ki a rádium kisugárzásának eredményeként heliumot talált és ki most ebből azt következteti, hogy be van igazolva az elemek lényegének egysége és valóra várható az alchimisták régi álma, kik rézből vélték aranyat csinálhatni, ezen következtetés öltetes hypothesis-

nél nem egyéb. Mert, igaz hogy ez új világot vet az elemek származására, de csak annyiban, a mennyiben látjuk, hogy a természet folytonos működése mellett a komplikáltabb anyagokból egyszerűbbeket készít, a nagyobb atomsúlyú elemeket kisebb atomsúlyúakká változtatja át. A szerves világban a nagy életfolyamatok készítik a komplikált anyagokat, szöveteket, de a mint ezen folyamatok szűnnek, az egyszerűbb anyagok kiválása bizonyos energiavesztés kapcsán kezdődik. Így a radium is, mint magasabb atomsúlyú anyag hajlamos úgyszólván lemorzsolódní kisebb atomértékű elemmé. Ezen új tény egész nagy sorát nyitja meg nem a tudásnak, hanem az újabb kérdéseknek, melyekre azelőtt senki sem gondolt. Így mindennap ostromolják a psyche tanát is. Nagyon sok megnyilatkozását sikerül egyszerűen physikailag magyarázni. Broca és Sulzer az Academie des Sciences egyik utóbbi ülésén szólottak azon megfigyelésükről, hogy a betűket nem egyforma gyorsan olvassuk. Az E-t $\frac{1}{3}$ idő alatt ismerjük föl és olvassuk, mint a T betűt. Bár világszerte elterjedt, hogy fekete betűt fehér papírosra nyomtatják, mégis jobb volna fehér betűket fekete papírosra nyomtatni, mert így sokkal gyorsabb a betűk fe ismerése és tizszer oly gyorsan lehetne olvasni. Csak az kérdés, hogy mire való volna ez a gyors olvasás, midőn elméműködésünk, a megértés, a megbíralás úgy is alig tud lépést tartani az olvasás gyorsaságával.

A HIZLALÓ KÚRA. Egy nagyon elharapózó divat: a hizlaló

kúra ellen tartott előadást a lipcsei orvos-egyesületben Bornstein. Az amerikai Weir-Mitchellnek nagy szerencséje volt, mert hizlaló kúrája révén az orvosi »halhatatlanok« sorába jutott. Annyira kedvelté vált a hizlaló kúra, hogy modernsége számot tartó sanatorium okvetlenül be kell, hogy vegye gyógytényezői közé. Bornsteinok is, mint egy igen látogatott fürdő orvosának, sok alkalma volt ily hizlalás végett odaküldött betegeket kezelni és az elért eredményeket észlelni. Néha volt siker, ritkább volt a tartós siker, de leggyakrabban teljesen hiányzott a kívánt siker.

Beható tanulmány tárgyává tette Bornstein a kérdést és igazat ad Rosenbachnak, aki azt mondja, hogy ez a kúra már nevével is lealacsonyítja az embert, mert a hizlalás tulajdonképen az állattenyésztő dolga, aki sok zsírt akar produkálni, de aki nem az állat munka- és életképességét akarja fokozni; csak a mesebeli boszorkány, aki kövér pecsenyére vágyott, próbálkozott meg az emberhizlalással. A túlságos húsetetés nem izomra hizlal, hanem köszvényre. Lehet a szervezetet erősíteni bővebb fehérnye adásával, de ehhez nem kell húshizlalás. Ezenkívül nem ágyban heverés, hanem mozgás friss jó levegőben, ami az étvágyat fokozza, az emésztést javítja. Nem kell ehhez izoláló szoba, külön ápolónő, hydrotherapeuta, mechanotherapeuta. Csak ott, ahol nagyon intenzív a lesoványodás, ahol a beteg kedélyállapotára is kívánatos a kúrával járó nyugalom, ott jó a Weir-Mitchell-kúra.

Különben pedig, azt mondja Bornstein: »fort mit der Mast-

kur, még az elnevezéssel is, mely az embert állatá alacsonyítja le.

Már pedig, ha a németek — minden therapeutikus újításnak világügynökei — eilene fordulnak, akkor igazán számláivák napjai az emberhizlalásnak.

AZ UTCÁK ÉS UTAK POROS VOLTA számtalan megbetegedésnek kútforrása. Azzal a tanácsal, hogy az ember az utcán csak orron át lélegezzék, még nem szabadul meg biztosan az esetleges ragályozástól, sokkal biztosabb mód az, ha az utakat pormentessé teszik. Erre nézve Kaliforniában úgy tettek először kísérleteket, hogy az utakat petróleummal locsolták. Ámde ez a mód nagyon költséges és nem is tartós. Ezenben figyelemre méltó azon kísérlet, a melyről dr. Guglielminetti monte-carlói orvos referál a Münch.

med. Wschriftben. Monte-Carlóban körülbelül 3000 qm. utfelületet forró kátránnyal fedtek be a következő módon. A makadamozott utat lemosták, lesöpörték, úgy, hogy a makadam csupa-zon látszott. Egy-két nappal a lemosás után, száraz időben, 60°-ra felmelegített kátránnyal egy-két milliméter vastagságban bevonták az uttestet. A kátrány gyorsan beivódik és két három óra múlva már száraz. Hogy csúszós ne legyen, finom homokkal beszórják. A szag hamar elpárolog és néhány óra múlva már járhatnak a kocsik rajta. Egy négyzetméter makadam befedésére elég egy kilogramm kátrány; egy tonna kátrány 30—50 frank és így egy kilométer hosszú, öt meter széles út pormentesítése körülbelül 400 frankba kerülne. Monacóban a nyolc hónap előtt bekátrányozott utak ma is jókarban vannak, eső után nem sárosak és száraz időben nem porosak.

Jövendő.

Az új évnegyed.

A Jövendő előfizetési ára egy hóra 1 korona, negyedévre 3 korona félévre 6 korona

Kérjük a hátralékos előfizetőket, sziveskedjenek az előfizetési pénzeket utalványon mihamarabb megküldeni.

A Jövendő előfizetői augusztus havában ingyen kapják meg Bródy Sándor „Szinésznők” című új könyvét.

A Jövendő kiadóhivatala,
Budapest, Lövölde-tér 1.

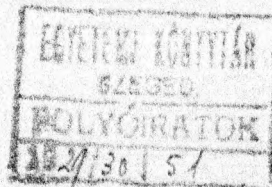
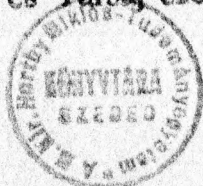
Szerkeszti: Bródy Sándor.

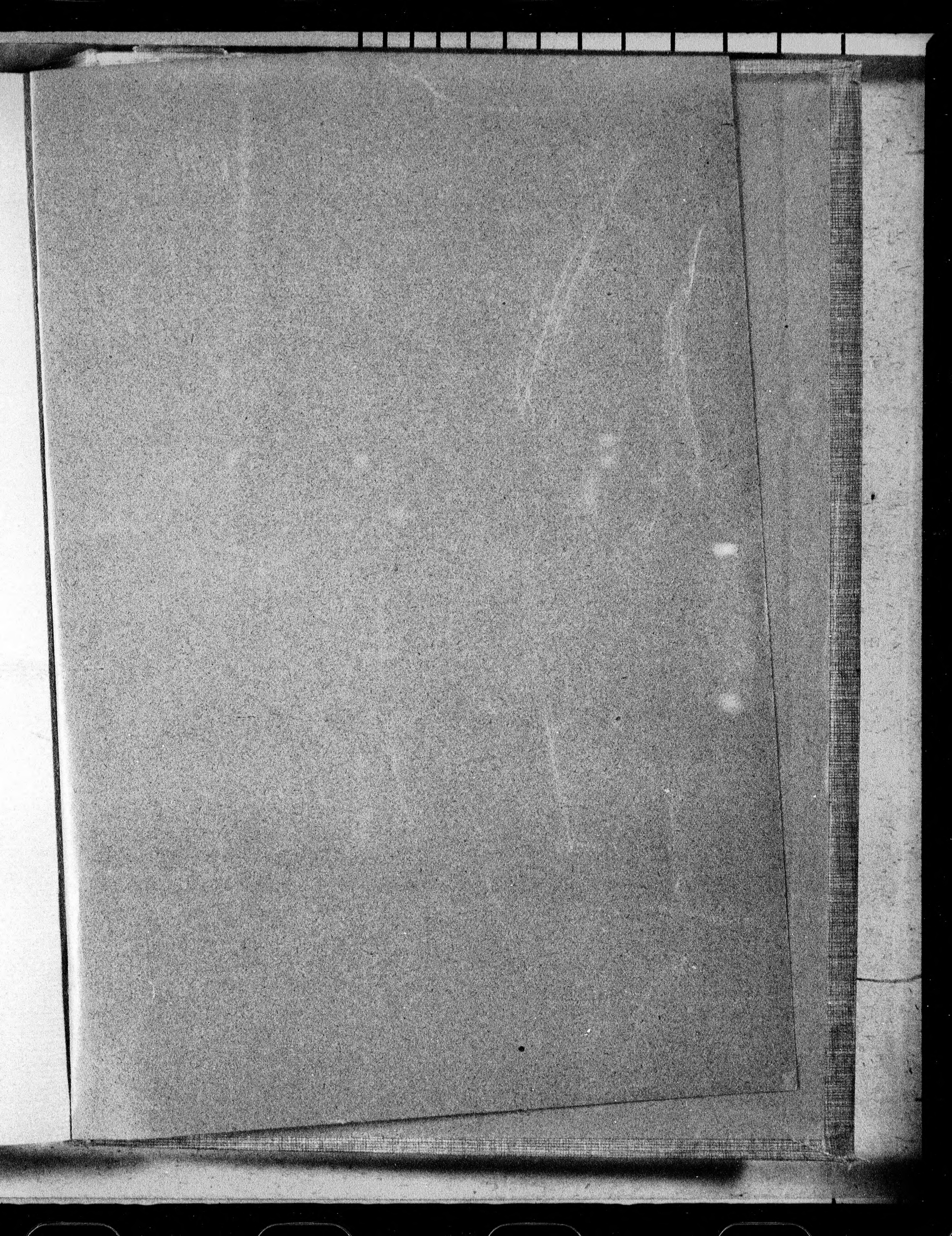
Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő.

Szerkesztőség: Lövölde-tér 1.

Kiadja: A Jövendő kiadóhivatala. Tulajdonos: a szerkesztő
Lövölde-tér 1.

Beer E. és Társa, ezelőtt «Kosmos» műintézet nyomása, Budapest.

Második év 32. szám.

1904

Budapest, augusztus 7.

JÖVENDŐ

Szerkeszti

Bródy Sándor

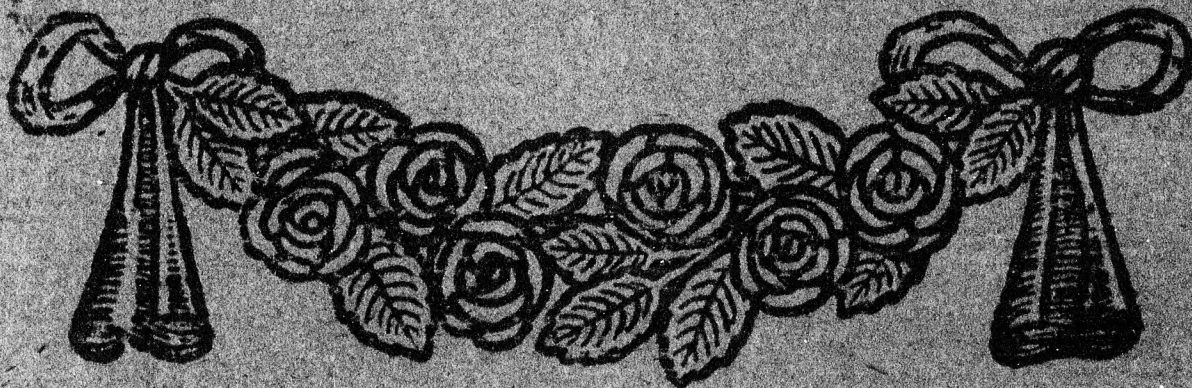
Főmunkatárs:

Ambrus Zoltán

Főmunkatárs:

Heltai Jenő

Megjelenik minden vasarnap. Ezenkívül rendkívüli kiadásban.

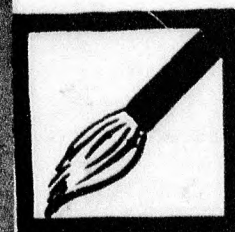
TARTALOM:

Vulpes: Kánikulás politika. — b. e.: 48. — Gelléri Mór: Amerikáról
— (—ó.): A magyar kulturharc. — Heltai Jenő: Ögyetlen. — Bede
Jób: A hegyek. — f. n.: Kultura. — Vanderveide: A szocializmus és
a művészet. — Ady Endre: Midász királyfi. — Mirbeau Oktáv: A
plébános ur. — Tolstoj Leo: Háboru és béke. — Természettudomány

Kiadóhivatal
Lövöide-tér 1

Ára **20** fillér.

Egy hónapra
Egy korona.

50412

Első Magyar Üveggyár R.-T.

BUDAPESTEN, V., Ferenc József-tér 3. sz. (Diana-fürdőház.)

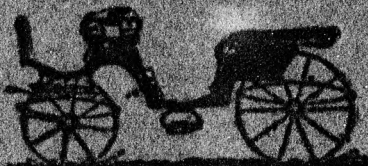
Kristályüveg-készletek nagy választékban, mérsékelt árak mellett. — Mindennemű üvegaru nagy raktára. —

Az egyedül létező valódi angol SZÉPÍTŐSZER a Balassa-féle valódi angol UGORKATEJ
mely azonnal eltávolít minden szepit, májfoltot, pattanást, bőrfekét (Mitesser) stb. és az arcnak friss tisztséget, fiataloságot kölcsönöz.

Egy üveg ára 2 kor., ugorka-szappan 1 kor., poudre 2 kor.

Fő szétküldési hely: **BALASSA KORNÉL** gyógyszerháza Budapest—Erzsébetfalva
Kapható minden gyógyszerháznál. Főraktár Budapest: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógytárában, Király-utca 12 és Andrássy-ut.

Számos kiállításon arany-
éremmel kitüntetve.

Első alföldi legnagyobb kocsigyártó-telep.

Ifj. Hodács János

kocsigyártó

Szeged, Kistisza-u. 4/b. | Uri kocsik nagy választékban raktáron.

Képes árjegyzék ingyen.

A RO'SA TERKA-féle hajkenőcs

a legjobb és legelterjedtebb. Hatása meglepő.

A Ro'sa Terka-féle hajkenőcs a gyenge hajbort rövid idő használata után edzi, a hajhullás teljesen megszűnik, meglepően elősegíti a hajnövényt, kellemes puha és es borsónyisínaságot nyel. A hajkorpát sikeresen eltávolítja, a hajnak színét nem változtatja. Minden szelmes anyagtól mentes. A kir. kereskedelmi törvényessék hites vegyész, dr. Neumann Zsigmond úr által megvizsgálva és hajkenésre ártalmatlannak találva.
Főraktár: Budapest: **Török J.** gyógyszerháza és **Kertész Tódor**-nál, a legelső gyógyszerháza és Ro'sa Ignác úrnál Nagybecskerekén. Egy kis tégely ára 60 kr. (1 K. 20 F.) Egy nagy tégely ára 1 frt (2 K.) (Ha a tisztelt megrendelő a postaköltséget meg akarja takarítani, úgy az összeget vagy utalvány útján, vagy a levélhez az értéket bélyegeken mellékelheti, mely esetben természetesen küldök két kis vagy egy nagy tégelyt.

A Ro'sa Terka-féle hajkenőcs használata után.

WANAUS JÓZSEF

fényképezési készülékek és szükségleti cikkek gyári raktára

Telefon 867. BUDAPEST, IV., Deák Ferenc-utca 19. sz. Telefon 867.

A számárhurut

egyetlen gyógyszere, mely tökéletesen bevált a Syrap Orientalis. Kapható: **Hodács János** gyógyszerháznál Jászberényben; Budapest: **Török J.** gyógytárában, Király-utca 12. és **Nádor** gyógytár, Váci körút 17.
Egy üveg ára 2 korona.

RÉVÉSZ LIPÓT főrészadó Budapest, V., Dorottya-utca 6/a. bevezette a külföldön általánosan kedvelt ruhahigiénés módosítást, úgy, hogy mindenki kis ráfizetéssel angol és franc. szövegekkel mérték szerinti elkészült ruhát viselhet. Bővebb felvilágosítást az üzletben.

